

Värske Rõhk

kirjandusajakiri nr. 3 / veebruar 2006

Kati Künsar

Siiri Taimla

Andra Teede

Kaarel B Väljamäe

Martin Vabat

Mart Valner

Kristo Viiding

Mari Tammar

Edvin Aedma

Mikk Pärnits

Erkki Jürgens

Siim Nurklik MOODSA AJA LAPSED

Martin Oja HÄNGIJAD JA DAVAI-PÕLVKOND

Eia Uus MIS MEIL ON & MIDA ME TAHAME

Värske Rõhk 2006 → :)

☺ Värsk Rõhu toimetatus
tel: 742 7087 www.v2rsker6hk.ee
vr@v2rsker6hk.ee

Peatoimetaja
Priit Kruus
priit.kruus@v2rsker6hk.ee

Toimetaja, juhtused ja novellid
Matis Song
matis.song@v2rsker6hk.ee

Toimetaja, essed ja arvustused
Tiina Ojala
tiina.ojala@v2rsker6hk.ee

Toimetaja, luuletused
Kairi Korts
kairi.korts@v2rsker6hk.ee

Kujundaja, pildid ja fotod
Lilli-Krõõt Reppau
lilli.reppau@v2rsker6hk.ee

Keelebimetaja
Krista Ojasaar
vr@v2rsker6hk.ee

Müügijuht
Ilmar Mikhelsoo
ilmar.mikhelsoo@v2rsker6hk.ee

Väljaandja
Eesti Kirjanduse Selts, Noorteks
Vanemuise 19
Tartu 51014
eks@kirjandus.ee

Trükk
AS Triip
Väike-Turu 8
Tartu 51013
triip@triip.ee

Sõrmede taktis
klaasi sööbinud putked
järgida rütmi
improviserimisest
teatada valvelauda

Kati Künsar

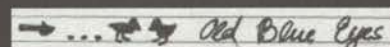
Kati Künsar

„Juba kaheaastaselt istusin viisaka vana-inimesena trepil ja ütlesin tere.“ Nii sooviks end tutvustada Kati (16) seekordses Rõhus. Lisame siiski veel, et esimesest numbrist alates ootasime temalt haikude sadu, aga tulid hoopis tankad. Isegi mõne reaga võib luua mõtteruume, mis eksimiseks paraja suurusega. Seda näitavad Kati hoolikalt reastatud silbid. / lk 6-11

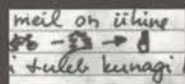
Kaarel B Väljamäe

Kaarel (24) on igavene tudeng ja kirjanikuks hakkas end pidama ammu enne, kui üldse kirjutama asus: „Mind tõukab tavaline klassikaline sisemine sund. Ausalt! Ja nii väljendan ma kõige ausamalt oma sisemist headust.“ ☺ Kaarel kirjutab lapsepõlve optilisest illusioonist elik siis isast. Samuti suurest, mustast autobussiväsimusest. Ja muide! Kaarliil on kokkupanemisel programmiline kartmise raamat. Karta on, et sellest tuleb üks mahukas asi. / lk 14-17

Andra Teede

Andra (17) elab ja tegutseb Tallinnas. Tema luule on sageli proosa ja tema proosat saab kutsuda luuleks, kuid tähtis polegi vormiküsimus, vaid siiras blues sügaval sees, mis sõnu sünnitama sunnib. Andra pessimismist kumab läbi kindel teadmine, et see õige tee on siinsamas nurga taga. „Olgugi siis, et külm ja kivine, nagu vihatud kodulinna tänavad, aga ikkagi olemas, ilus ja mõõdavaatamatu.“ / lk 18-21

Mart Valner

Marti (17) teatakse Tallinna Ühisgümnaasiumis kui isepäist loodrit, kohusetundetut ja veidike veidravitut mehehakatist. Koos Andra Teede ja Janno Pikkatiga ilmutas Mart end eelmisel aastal luulekogus „Väike kuri kevad“. Aga niikaua, kui te lähete seda raamatut poest või raamatukogust otsima, lugege Mardi luuletust musta pastaka keerdkäikudest. / lk 22-23

Martin Vabat

Vabatit (25) mäletate kindlasti esimesest Rõhust. Ta jätkab samas vaimus ent teravamalt ja selgemalt. Luule annab võimaluse anda hoop nürstavale, piiravale, manduvale. Keelekatsed, iroonia ning sarkasm muutuvad ravivahenditeks, sest „ka solvavate ja hirnivate sõnade taga on tegelikult kadakad. Need, mis oma suitsu ja vihadusega meid sauna laval puhtaks küürivad. Luule saabki olla see kadakas.“ / lk 24-29

Kristo Viiding

Kristo (21) ei ole kirjanik. Pigem teatri- ja filmimees, *city-boy*. Asjad, mis välja tahavad, tuleb välja lasta ja asjad, mis öelda, tuleb välja öelda. Mõtlemine ja lugema peab ka, loomulikult. Tema lugu räägib pea iga noorukit pakitsevast küsimusest, kuidas kaotada süütust. / lk 32-35

Edvin Aedma

Edvin (22) õpib Tartu Ülikoolis semiootikat. Kirjanikest meeldivad talle Hesse, Banks ja Kafka. Aga ka haruldasmate nimedega kirjanikud, näiteks Kaarina Helakisa. Hobideks on minimalism ja täiuslikkus, mõnikord ka väike pilvekähardamine. Joonistab, minimalistlikult. Meid viib külla Kunin-gannale, kohal on ka Salamõrvar, Teenijatüdruk, Printsess ning loomulikult Kuningas. Nii vähemalt tundub. Korra. Kuni Edvin keerab peale järjekordse vindi. / lk 40-44

Siim Nurklik

Siim (22) kasutas oma esees tähtsamad omadussõnad juba ära. „Pealiskaudne“ ja „mitte-tõsiseltvõetav“ jäid vist alles. Väidetavalt mõtles ta lapsena liiga palju; enam eriti ei mõtle, aga paranemismärke ei ole. D-generatsiooni plakatipoiss. / lk 58-63

Martin Oja

Martin (27) õpib Tartu Ülikoolis semiootikat. esees pakub Martin välja skaala, millega igaüks saaks hinnata enda põlvkondlikku kuumumist. Kumb ütleb rohkem – Jänes või hiir Jerry? Kes on Valeeria Villandi? Vastates võib selguda, kas sa oled „hångija“ või kuulud „dava!“-põlvkonda. / lk 64-67

Mari Tammar

Mari (17) tuli samuti esimese Rõhuga. Maadlusega ta enam ei tegele, nüüd on muusika see, mis võtab enamuse ajast. Mida enam läheneb ta vanusele 18 (see kukub mõne päeva pärast), seda enam tahab ta olla laps või lapsemeelne. Sellest tuleb tema juttu „Milko“ ka ballikleidis tüdrukusirts. Selles jutus usutakse „siiani oma hõbedast maailma, kus on ainult positiivsed tunded“. Meiegi usume, Mari. Palju õnne sünnipäevaks! / lk 36-38

Mikk Pärnits

Eelmises Rõhus draamatekstiga esinenud Mikk (20) võitleb pideva lolluse vastu ja protestib koalade kasutamise vastu hambapastades. Äsja ilmus temalt jutukogu „Näiv on jääv“. Tema lugusid on avaldatud ka paaris USA ulmeantoloogias. Loeb mida juhtub, meelsamini otsib midagi mõttekat massimeediast ja filmidest. Kuidas aga tekivad portselanist käed ja ärkab ellu harakatopis, saad kohe teada, kui loed tema jutte. / lk 45-51

Erkki Jürgens

Erkki (22) on Tallinna Vangla kirjandusklubi lva liige. Muidu tavaline noormees, aga sattunud teistmoodi keskkonda, kuhu igaüks ei oskagi ära eksida. Lugenud elu jooksul kõva kolmekohalise arvu raamatuid, eriti meeldib fantaasia. Eesti kirjanikest kiidab Lembit Uus-tulndi, kelle raamatud soovivad siinsel lugejal üles otsida. Kirjutab selleks, et ennast pisut välja elada ja sellest, mida pahatihti ei märgata. Tema jutus saame kaasa elada kesk-ealise ärimehes Martin Põmmpea elu langusele ja tõusule. / lk 52-57

Eia Uus

Praegu Eia (20) kogeb ja kogub. Kui saab silmini, siis jälle valab ja vallandub. On kuulu järgi natuke naiivne, sutsu segane ja päris pöörane. Loogika ja analüüsivõime puudub. Oma esees kirjutab Eia praegusest noorte põlvkonnast, kes „ei taha surra armideta. Ei taha kõike üledramatiseerida või alatähtsustada. Ei taha lasta kõigel juhtuda ilma vastu võitlemata.“ / lk 68-76

Kati Künsar

6
kähedus laotab
muusa kombinee viivuks
valitud saavad
ettemaksu kübemed
tärkavalt kevadised

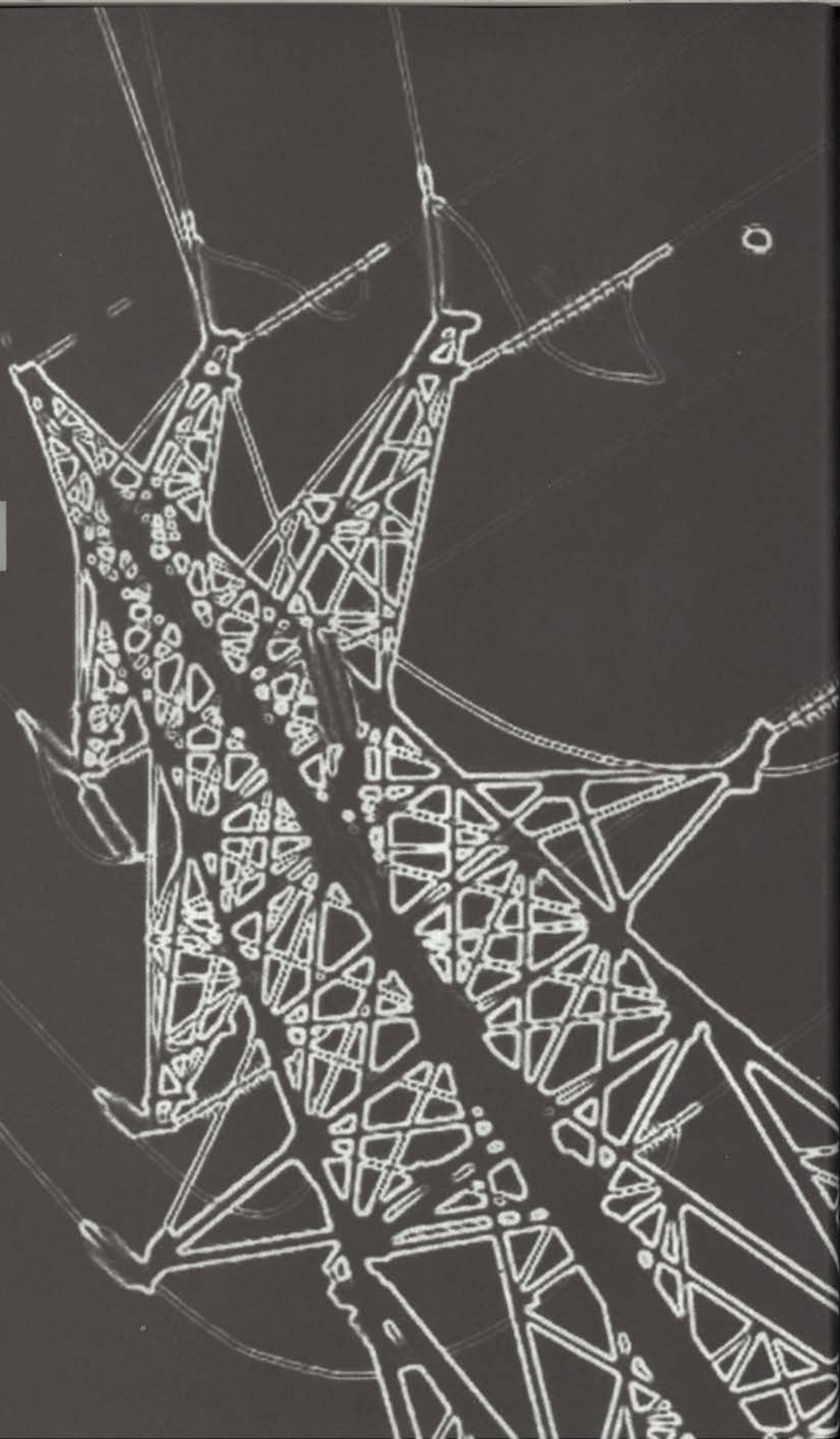
perrooniootus
trükimust vedeleb siin
teadmata ajast
rööpaseadja armule
pakkudes mihklipäeva

kokku lepitud
ajavool tagandab kõik
kristallkingades
sepad paitavad tule
ümber kaaslaste haavu

võlupõskedest
alguse saavad laevad
purjetavad nii
vagusi surelike
taldadel ruunimärgid

7

jää sulamise
puhuks kuulajaskond toob
prillid palgeile
havi käsul lõikavad
käärid silmamoondajaid

jalg astub põhja
tuvidest ja suppidest
nõder raam tagab
säärejooksule koha
muinsuskaitse ridades

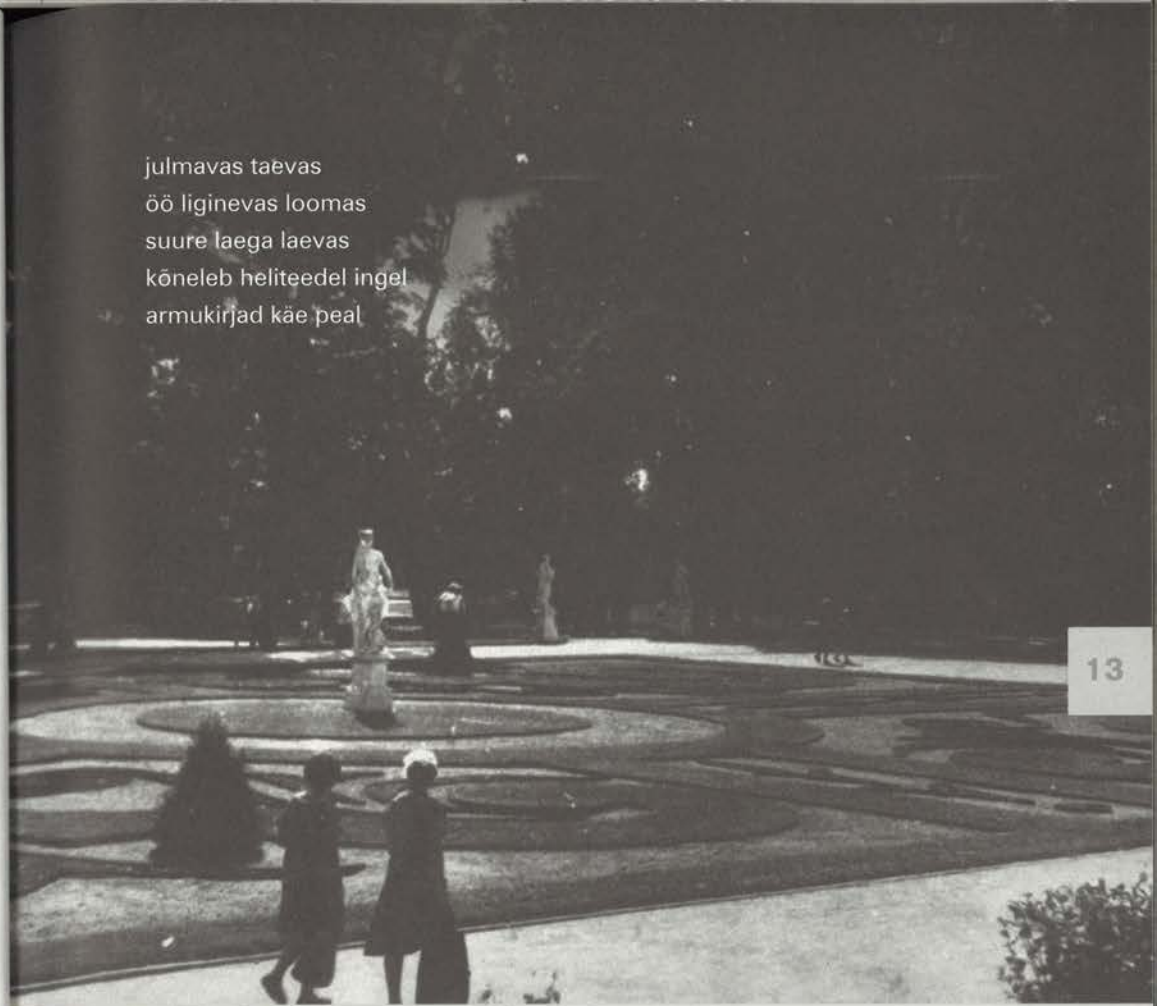
sõelutud udu
rullub kuival asfaldi
katma pärast las
mehed kitlid üll tehku
tee äärde valukojad

Siiri Taimla

valuvagur sadu
lagu
kuldraju
kalju külgedel
hiigel kildude kadu kogu kogu
liigub alla nõrga külg vajub

kilgatus
puukuuli lend äkki sees
müüre küljeli külge kõlaga
mürts - ei mäletagi
kõrvu vuhistab kong
kogu kogu rappub

julmavas taevas
õõ liginevas loomas
suure laega laevas
kõneleb heliteedel ingel
armukirjad kae peal

ei jõua mu käed tõusma
ihu külge kaitseks
lapsed ilma nahata
kitkuvad kivil pagemise tunnet
märjal valamul jääme vaatlema
ema pehmeid jalgu
julgen end jätta sinu juurde
kui oled paljunevalt alasti
pilduvalt nuuksetes jubeduseni
välja lukseteni kõvasti
juba rõkkavate
surma suurte hääledeni...
Jumal
me oleme alasti
kaunid jalgadest süda-sügavikeni

Kaarel B Väljamäe

valan musta tee viskiklaasi
toksin kuulsa joodiku luuletusi ümber
et tunnet tekitada
et äratada tundeid
aga need pole minus veel magamagi jäänud
need pole veel minusse uinumagi tulnud

ma ei armasta alkoholi
ma armastan väsimusjoobumust kell pool üks
õösel kui mõtted ja meri on põlvini
ja kujutlusvõime ütleb kõik ette

ma kardan et magan koidiku maha
ma kardan pimedaks jääda

ma kardan enne tormi pärast armastust
ja
ma kardan et minust saadakse aru...

kuidas pannakse toime lapsepõlve optiline
illusioon et isa suudab isa
suudab kõike mis tarvis

küüned kasvavad kiirelt kui aeg
kratsiks kasvõi silmad peast aga
enam ei usu
näen ainult üht kurba vennikest
sama mõttetut kui mina

ta on hädas sõnade ja lipsusõlmedega
ta kardab oma ema kes isegi tema nime
ei mäleta
ta kardab et talle ei vaadata
enam alt üles ja väldib pilku

aga ta pole halb mees
lihtsalt rumal
nagu mehed ikka
jõudnud sellesse vanusesse
kui poegade silmad enam ei peta

ja see uppumistunne ja segadus mille isad
tekitavad pole midagi muud kui armastus
ja ma pean ikka uuesti meenutama
miks nad oma pojad maailmale annavad...

suur ja must autobussiväsimus
kolmveerand üksteist hommikul
november
idaeuroopa
igiuni
igirõskus

higi kaenlaaukudes
märg soojus saapas

õhtu tuleb kohe peale unenägu
lörts tuleb oodatult
pori tuleb maa alt nagu see
suur ja must autobussiväsimus
on tunne et aina on uni
ainult öösiti mitte
vahid kordamööda tänavavalgust ja kuud
mis enamasti ei paista
ja valid hirmu ja ükskõiksuse vahel ja pealegi
neist novembrikuu kleepuvatest kiirtest
kaitsvat varju ei ole
nad ei kata sinust midagi
mitte üht rida
vaid see rumal raskus
tumm ja peremeheta valu
ma saan aru küll
miskit siin ei klapi
kevadel mõistatad kuidas kõik möödus
ja ei mäleta

hetkeks on tunda täiskasvamist

Andra Teede

Sajab ja sajab

nagu kummitus sajatab keldrisopist
kuskilt tundmatust sügavikust me õilsaimate ridadeni
see laul mis kannab kõike võõrast
ja vihma sajab ja sajab
kevad on läbi
kevad
nii mesiselt lõhnab ja armumisaldis
on eneses ammendunud
ja nüüd nüüd kui kõik surnu õitseb
oma viimset jõuraasu
kui aeg on jälle otsas
algab uus kuulmatu karjatus

nagu kummitus rebib su ausaimast hetkest
rebib ja vool tõmbab jalgu
tõmbab sinna kus keegi ei järgne
keegi ei näe
nagu kummitus kisub ja lõpuks
lõpuks ei olegi muud kui rajust räsitud oks
vihm mis sajab alt üles
kõigi me sisse
kui lõputu karje ja hetketu vaikus
kulunud rattail ostukäru
mis veereb vaid sinna kus lükkad
välistab mõtted
ja vihma vaid sajab ja sajab ja sajab ja sajab
sõnatult sajab

Ärevad hallikad linnud

õhtuti oleme ajaga kahekesi
 vahime teineteise vaikust
 iga tulega mis akna taga süttib
 piisaga vastu maailmaklaasi
 iga grammiga painavat pimedust
 vihkame teineteist rohkem
 õhtuti oleme ajaga kahekesi
 oma peegelmaailmas
 vahel mõni vana laul aitab
Old Blue eyes astub läbi
 ja vahel mitte

täna on ainult aknatagused
 ärevad hallikad linnud
 Hitchcock saaks nad ühte roodu marssima
 aga linnud on kaoses linnud on vabad
 oma vihmases kauguses vaikselt mu poolt
 ajaga ei saa me kunagi läbi
 aeg ei näe mind
 ei respektööri
 meid ühte tuppa kokku lukku panna
 oli tõesti rumal nali

õhtuti oleme ajaga kahekesi
 vahime teineteise vaikust
 vahime lõputult kui üks väsib
 teine kole vaikselt korraks seisatab
 kuni kurjalt järgmise
 valusa ööhaku kohale käsib

Juuksehooldus

juuksed kasvavad pea
 sama aeglaselt kui süda end
 nullist üles ehitab
 sentimeeter kuus
 pikad puhtad kõrbend juuksed on ilusad
 tõmbavad armastust tähelepanu ligi
 mul on lühikesed
 ja pea on pidevalt mõtetest must

reedeti ei käida linna peal raamatuga
 kahtlustavad värvitud silmad jälgivad
 iga sammu iga sõna
 reedeti võetakse käekott kaasa
 mitte mõtted
 piip mitte prillid
 mina olen see imelik see autsaider

juuksed kasvavad
 isegi peale surma edasi
 üksi
 iseseisvalt
 minu omad jäid juba ammu seisma
 ja mõtteid südant raamatut
 täna kaasas ei ole

Mart Valner

musta pastakaga kirjutab luuletust
 kord ustavast kehast on kadunud kuulekus
 rünnates teisi haavab vaid ennast
 ei hooli nüüd teistest, ei emast ei vennast
 luuleread hakkavad elama ise
 luues millegi uue – imelise
 joondu, sõdurid, isamaa eest
 mittemiski ei lahuta värssi ja meest
 tapavad südameid kuuli või sõnaga
 sulg löikab ja torgib luisatud terana
 murtud hing veel elusas kehas
 kui laip lamamas vänges lehas
 mitte astuda sammugi tagasi
 kui sured, siis sure vagusi
 kui tapad, siis tapa rõõmuga
 kui jõod, siis suure sõõmuga
 kirjutas kord üks tark mees
 konjakiklaasiga tugitoolis, kamina ees
 kes kunagi polnud lahingus käinud
 kes kunagi verd polnud näinud
 lõi kangelased ja nende vead
 lõi kindralid ja sõdurite read
 aga väikeses toas üks teine käsi
 mõtleb ja mõtleb ja ära ei väsi
 kell kolm
 kell viis
 kell seitse hommikul
 täna ei väsi
 musta pastakaga kirjutab luuletust
 kord ustavast kehast on kadunud kuulekus
 lõi kangelased ja nende vead
 lõi kindralid ja sõdurite read

ja varsti on kasarmus äratus...

→ meil on ühine ajalugu
 → ~~see~~ - ~~see~~ → ~~see~~
 äkki tuleb kunagi keegi sellele...

vana roostes jalgratas seisab roheliseks värvitud postil
 see oli kunagi uus ja ilus
 värviline
 mõne noore poisi silmarõõm
 see sädeles jõulupuu all
 sädeles nagu puu ise
 ja oh seda hommikust rõõmu
 võibolla isegi tekkisid pisarad
 suurest õnnest seekord
 tegelikult istun siin klaasi taga iga päev
 juba viimased pool aastat
 mulle meeldib kohalik õlu
 ja rahulikult suitsu teha
 see ratas on seal alati seisnud
 kollase ketiga
 rohelise lambiposti küljes
 meil on ühine ajalugu
 äkki tuleb kunagi keegi sellele järele
 minule ei tule

lihtsalt kurb hakkab kui väljas sajab

Martin Vabat

Ülestõus mu taltsas hinges

Kõige raskem siin ilmas on vabadus,
hüppad, koorud, naha heidad,
kuni äkki ikka rapib rabandus
ja end tõelise orjana eest leiad.

Siis mõtled targutades õhku,
olen parem, tõkked kallan prükki,
kraabid, nühid, kuni hommikust saab õhtu,
ja kaanid mõned õlled, et mitte minna tükki.

Ja pärid,
kunas tuleb see päev, mil on vabadus,
ehk otsin seda suvest sügise sees,
olen ju kaua ol'd priiusest tabatud,
ehkki kobamisi teener kõigi ees.

Ja nõnda ootad,
loodad, istud lendavana puuris,
juukseid katkud kohast, kus neid pole,
juhivad ülestõusu, oma taltsas hinges puurid,
tead, on minu sees lahingus kaotajal kole.

→ Vabat, vabadus, rabandus, tabatud ...

ДЕЛО № 3

"Väeake päik"
→ / Vabat :)

Ära mõtle, mine kooli

Ära mõtle, mine kooli,
vanglasse, üldhariduskooli,
ära küsi, mine kooli,
tapamajja, ühtluskooli.

Ära mõtle, mine kooli,
ei mõte koolist hooli,
ära mõtle, mine kooli,
koolis mõte ohvriks toodi.

Ütle klassijuhatajale tere,
ütle direktorile tere,
rõõmusta bürokraadi pere,
et said koolis selgeks tere.

Tõmba siluetti,
lohistä etiketti,
täida poe letti,
liimi kokku ketti.

Ära mõtle, mine kooli,
astu masinasse, elektritooli,
ära mõtle, mats, saa mõisahärra moodi,
selleks ju ühiskondlik lepe loodi,
ära mõtle, pead olema uue isa moodi,
et hoida kupjast bürokraadi traditsiooni.

ÄRA MÕTE, MINE KOOLI!

Ärr-ruuk nel nuuke

[kirjandusklassiku eksamitöö koos vastutava õppejõu kommentaaride ja otsusega]

Mina olen parem
kui Tammsaare,
vt köide III,
lk 217,
ehkki seda ei väida ENE,
palun, *eelistage* nüüd kedagi *teist*.

Olen kirjandusklassik,
minu päralt on määrus,
uskuge mind,
kirjanikku
(alla õn kirjutanud
metseen von Villabord
zur Caerus).¹

Mina olen parem
kui Shakespeare,
sest Shakespeare sai kinga lavakast,
sest mina joon rohkem õlut
ja mängin
veenvamalt mullakamarat:

Shakespeare, Shakespeare,
sa jõid,

¹ Loe kolmandas vältes: [käärus]. Parafraseerides E. Morgmeeni teost "Sisufüüsika", lk 123, *op. cit.* Nimefantaasiat volitavad Eesti Kirjanike Liit. Luba nr 235. Joonealust märkust sponsoreerib J. Lina ja T. Madisson. Reklaamipind piiratud: äärmisel vajadusel saab seda tellida õigel numbril 1455 krooni eest jooksva millimeetri kohta (tühikud kaasa arvatud). NB! See on ka luuletus, [kirjanduslik farss: R. Veidemanni täpsustus].

sa jõid vähem õlut,
Shakespeare, Shakespeare,
sa pol'd,
nii kuis mina olen põrund.

*

Ei loe mul Barbi-Ameerika,
nagu Jaan Toppingulti kuldne karjäär,
loeb olümpiavõit
mõttes staadionil,
seal olen, kus on, seal saame, mu muusad,
jalas pütilauad,
armsad suvesuusad.

*

"Eelnev on muidugi pehmelt öeldes kaheldav,
kus on positiivselt verifitseeritav tõde?
Pole ju midagi kommenteerida,
kirjutatu ei pea paika ja on nõme",²
[see on tsitaat;
vahelepikitud diskursus],
öö on jätkuvalt sume.

*

Sir dr Bendrok Brimm
siiski otsustab ja kaalub,
justkui midagi poleks katki,
ning lihtsalt rögisedes konstateerib fakti,
ilma et sellest aru saaks.

² Vestlusest dotsent sir dr Toomas Bendrok Brimmiga 20.12.2005.

Ta tõstab suule kohvitassi
ja pisut rassib,
sest liigub tuima teadlase nägu,
et lausuda:
"Jah,
Vabat on kirjandusklassik."

* kirjandusklassik *

EST Kortermaja
Valmib 130-145 päevaga. Kasvab 20-80 m kõrguseks. Hootsai väetamisel võib kasvada kuni 100 m kõrguseks. Kõlvamisel jätke piisavalt kasvuruumi! Maaletooja Infotankistid

RUS Крепость
Вырастет за 130-145 дней. Вырастет в высоту до 10-40 м. Может вырасти в высоту до 100 м, если усердно удобрять. При посеве оставьте пространство для роста! Производитель: Инфотанкисты

GBR Apartment building
Grows in 130-145 days. Grows 10-40 m high. May grow to 100 meters high, if fertilized carefully. Keep enough space for growing while seeding! Importer: Infotankers

„Majaseemned“

Autor: Infotankistid (*Piret Räni, Maris Suits, Taavi Suits, Katrin Tees, Reimo Võsa Tangsoo, Anu Vahtra*)

→ KONTSEPTSIOON

„Majaseemned“ on pseudoprojekt mängu ja reaalsuse piiril – tänane ulme võib mõnekümne aasta pärast saada tõeluseks. „Majaseemnete“ inspiratsiooniallikana võib käsitleda nii nanotehnoloogiast fantaseerivat ulmekirjandust kui ka Eestit haaranud kinnisvarabuumi, kus linnaäärsed alad täituvad majadega, mis põldudele külvatuna – nagu porgandid või kapsad – üksteise järel rivis kerkivad.

Ehkki teemakäsitus on valdavalt mänguline ja esitatud läbi krutskite, peitub naerumaski taga tõsisem alatoon. Majaseemnete projektiga puudutavad Infotankistid ääripidi oma meelisteemasid – igapäevast tarbimismaailma ja seda soodustavat reklaamiküllust. Nii on ka majaseemnete projekt esitatud turunduskampaania vormis, kust ei puudu harjumuspärased reklaamlehed ega müügimehed. Päris elu ja fiktsioon põimuvad nii üldises esituses kui ka pakkide kujunduses: sildid ja pildid ei vasta sugugi mitte alati meie harjumuspärastele arusaamadele.

Ent jätkem kõrvale liigne tõsidus ja sukeldugem fantaasiamaailma: kas poleks tore külvata maha majaseeme ja vaikselt jälgida, kuidas see iga päevaga tibatillukesest majakesest üha suuremaks võrsub? Keskkonnasäästlikust seisukohast võiks maja olla ju nagu taim, millel on oma elutsükel ja mis lõpuks taas mullaks pudeneb. Infotankistide järgmiseks sammuks on majaseemnetele patendi võtmine.

RISTO KAOTAB SÜÜTUSE

Kristo Viiding

Ema sõitis komandeeringusse, Narva lähedale. Tegelikult läks ta armukesele külla, kuid poeg ei tea sellest midagi. Aimab.

Risto on seda hetke kaua oodanud. Seda juhtub vaid mõni kord aastas, kui ema ööseks ära läheb ja korteri poisi käsutusse jätab. Nendeks öhtuteks lülitab Risto end välismaailmast välja ja helistab sõbrannadele, kellega ta reedeöhtuti klubides tuttavaks on saanud. Ning kutsub ühe neist endale külla.

Täna tuleb külla Reelika. Risto tutvus temaga ühes geiklubis, mõned kuud tagasi. Reelika on 31-aastane blondeeritud juustega sale naine. Risto meelest isegi liiga hea, et tõsi olla. Ta ei suuda ikka veel uskuda, et nad tuttavaks said. Tal pole kunagi omaealiste tüdrukutega vedanud. Tema paremad tutvused on ikka kas endast nooremate või vane-mate naistega.

Igatahes, täna tuleb külla Reelika. Täna kaotab Risto oma süütuse. Vähemalt on plaanid, eeldused ja lootused.

Kool lõppes tavalisel ajal. Aga mis ei olnud tavaline, oli see, et Risto ei jäänud täna kooli hoovi sõpradega juttu ajama ja suitsu tegema, vaid läks kohe koju. Kooliõe boyfriend viskas ta oma uue sportautoga ära, sest nende tee läks Risto kodust mööda. Risto istus tagapingil, pea toetamas seljatoe ülemisele äärele. Sportauto tagaklaas haaras enda alla poole auto katusest. Seega nägi Risto taevast ja puudelatvu. Ta polnud kunagi taibanud vaadata koduteele jäävat taevast, trolli-liine, linde.

Ta läks poest läbi ning ostis pudeli punast veini ja pitsa. Kassiir dokumenti ei küsinud. Risto on 21, aga ta näeb väga noor välja ja tavaliselt talt ikka küsitakse. See on talle komplimentiks kui poetädid dokumenti näha tahavad. Täna küll ei tahtnud.

Nüüd on Risto kodus, paneb pitsa ahju, käib duši all, avab veinipudeli ja lükkab videomakki ühe oma lemmikfilmi. Kui film on umbes tund aega käinud, saadab ta Reelikale sõnumi. Reelika vastab: ARVAN KYLL ET TULEN, VARU VEINI JA KIRJUTA AADRESS, KAS OOTAD MIND VÄGA?! Risto vastab, et „väga-väga“ ja mõtleb poest kaks pudelit juurde tuua. Video kinni, võtmed-raha tasku, tagi selga, soeng korda ja välja.

Ületeepoes ei kavatse ta pikemalt aega veeta. Võtab kaks pudelit sama veini, mis ta ennegi oli ostnud. Järjekord on pikk. Ootab. Ootab. Pensionärid laovad kroone ja sente letti. Säästumarketid! See on nii tüütu. Alati satub Risto mingi hüperaeglaste seniilse debiilikust invaliidi taha järjekorda. Möödub mitu minutit. Kassiir võtab Risto veinid enda kätte. „Kas dokumenti on!?”

„Ei... Ei ole.”

„Siis ei müü!” ütleb müüja, tõstab veinipudelid ja Barclay suitsupaki leti alla. Risto läheb nüüd tagasi veiniriiuli juurde, võtab kaks pudelit sama veini ja läheb teise kassiiri juurde. Esimene kassiir märkab seda ja tõstab kisa. Kokku jookseb veel paar-kolm kassiiri, kes moodustavad organiseeritult ja kiiresti Risto vastu opositsiooni.

See on nii tüüpiline! Risto teab, et mõni neist isegi müüks talle, aga kuna üks vördjas arvas, et teab Risto vanust Ristost paremini, siis nad põhimõtteliselt ei müü. Risto saadab nad kõik vittu ja seab sammud lähedal asuva bensusaama poole.

→ vein → pizza → film → muusika → ..

Risto kaotab süütuse

Sinna sisenedes alustab ta kohe teenindajast noormehega sõbralikku juttu, lootes selle meetodi abil mehe usaldust ja kamraadlust võita. Arutades veinisordi ja parima hinna suhet, leiavad nad kahepeale õige pudeli ja hetkel kui Statoili mees pudelit läbi masina hakkab lööma, pärib ta dokumendi järele. Risto üritab olukorda päästa, kuid närviline, päevitunud ja temperamentne, tätoveeringuid täis venelane, kes Risto taga järjekorras seisab, hakkab häält tõstma, mis sunnib Ristot kogu selle bensiinijaama teeninduse perse saatma.

Nüüd seab Risto sammud lähedal asuva „vaeste-inimeste-ostukeskuse“ poole. See suletakse enne kella üheksat. Risto vaatab kella, kui ta sinna ette jõudnud on. Kell on 21.09. Ta otsustab veel õnne proovida ja minna ühte teise keskusesse, mis asub Säästumarketi lähedal.

Aega viitmata valib Risto sealt mõned veinid ja astub leti äärde. Müüja, kes on vist soomlanna, lööb veinid julgelt läbi. Risto võtab ühe paki Barclay'd ja üritab teha lühikokkuvõtet oma seiklusest, ühtlasi soomlannat tänades. Soomlanna ei saa eriti aru ja lisab, aimates Risto jutust, et ta oleks ehk siiski pidanud dokumenti küsima: „Õnneks pole need väga kanged joogid!“

!!!Piip-piip, piip-piip!!! Sõnum! Reelika kirjutab, et jõuab kümne minuti pärast. Risto joob veini, vaatab videot, kuigi raske on keskenduda. Ja juba helisebki uksekell. Reelika astub tuppa ning suundub kohe vannituppa. Risto teab, et naised tahavad ennast korda teha enne „asja kallale asumist“.

Nad teevad rõdul suitsu, peale mida Reelika Ristole nätsu pakub. Risto võtab padjakese vastu, kuna teab, et nii tehakse sellistel puhkudel. Reelika tõi pudeli valget veini kaasa, kuna ta punast mingil veidral põhjusel juua ei saa. Risto ostis kolm pudelit punast veini. Reelika joob. Ja Risto samuti.

CD-makk ei taha koostööd teha, seega peab raadiost imalaid armastuslugusid kuulama. Hea film sai läbi. Nad joovad veini, käivad rõdul suitsu tegemas, ja kõõgilaua taga juttu ajamas, korda-mööda tualetis. Reelika räägib pidevalt telefoniga. Sõbrannadega. Ühe korra ka oma emaga. Kui ta sõbrannadega ei räägi, räägib ta Ristole kolmandat korda tänasest toimetustest – *nailbar*'ist, oma uuest soengust, kodusest remondist. Olles ise näoga, et räägib nendest asjadest esimest korda. Vist mitteteadlikult. Risto räägib vahele loo sellest, kuidas ta noortevanglas istus. Väljamõeldud loo. Enda lõbustamiseks. Reelika jääb uskuma. Väljas hakkab millegipärast valgemaks minema...

Risto hakkab purju jääma ja julgust koguma. Ühel hetkel, kui ta ennast ja Reelikat jälle kõõgist avastab, võtab ta Reelikal ümber piha kinni. Reelika ei tõrgu, vaid keerab end näoga Risto poole. Ja nii nad jõuavad, peale väga pikka ja Risto jaoks tüütut eelmängu lõpuks voodisse, kus mõne suudluse ja pilguvahetuse järel teeb Reelika ettepaneku minna rõdule suitsu tegema. Risto ei vaidle. Ta teab, et peaks olema konkreetsem ja oma arvamust rohkem avaldama. Risto teab, et naistele meeldib anduda, tunda end nõrga ja haprana mehe kindlate käte vahel.

Rõdul vaatab Risto vastasmaja aknaid. Teisel korrusel, paremalt neljanda akna taga elab üks tüdruk. Risto avastas selle paar nädalat tagasi, kui ta tüdruku seal oma voodil alasti lamades leidis. Tüdruku aknal ei ole kardinaid. Toas on veel arvutikuvar, suur kollase tekiga voodi, musta raamiga suur pilt hobusest ja kaks-kolm kassi, kes igal pool tüdruku ümber, all ja peal ringi tuiaavad. Tüdruku ja Risto vahel on tihti olnud pilkudemängu.

Nüüd näeb ta esimest korda Ristot koos naisega. Ta peidab end suure musta raamiga hobusepildi taha, kuid Risto teab, et tüdruk vaatab neid.

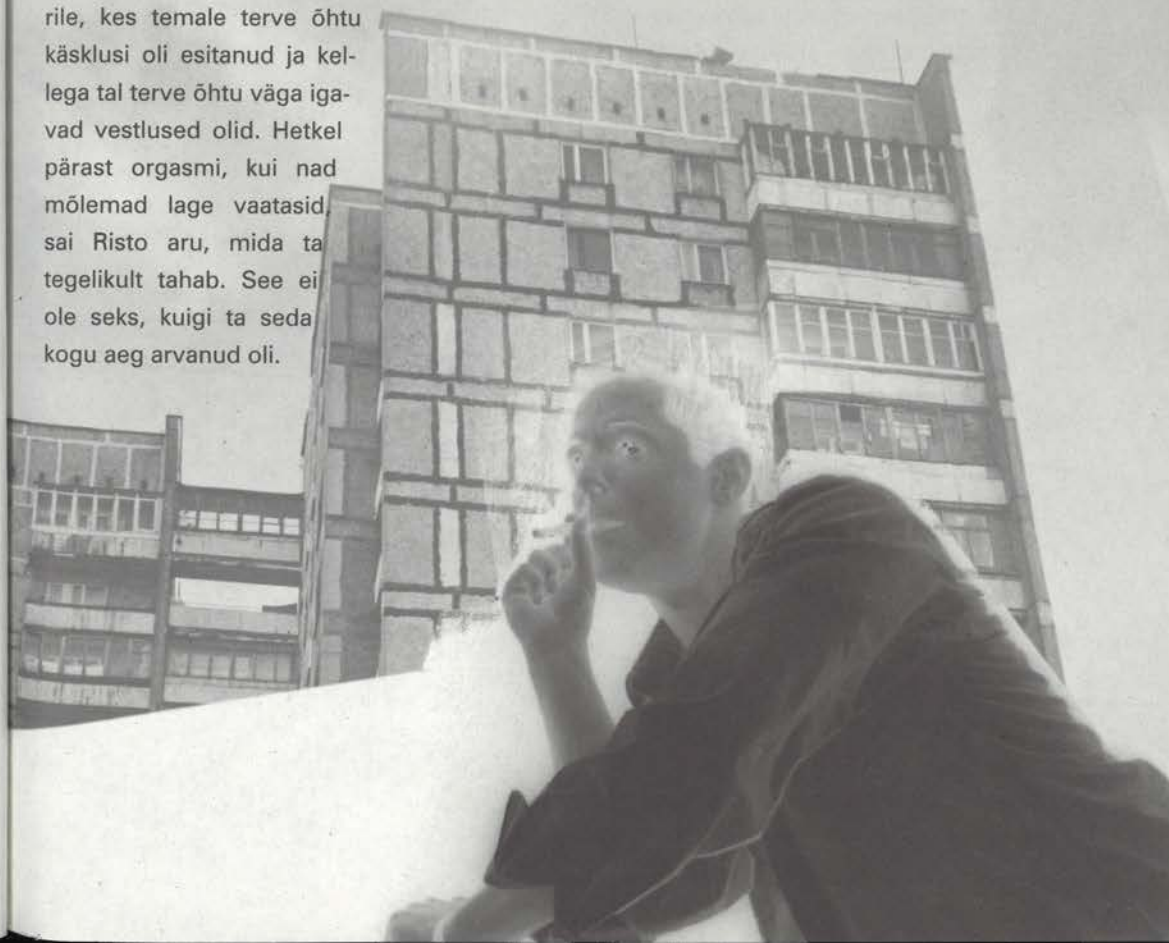
Reelika võtab Risto üpris dikteerivalt enda haardesse ja juhatab rõdult tuppa. Nad lähevad ema tuppa, kus Reelika tugitooli asub. Risto istub kaksiraksi Reelika sülle. Risto teab, et homme tuleb tugev pohmell. Ta näitab Reelikale lõhna, mis ta oma emale emadepäevaks kinkinud oli. Kenzo „Summer“. Reelika kiidab teda hea valiku puhul ja imestab, et ta nii kalli lõhna oli kinkinud. Risto sai selle lõhna tegelikult tasuta, aga las Reelika arvab, et Risto saab lubada endale selliseid žeste. Tegelikult pani Risto selle pudeli ühel suvalisel Pääsküla majapeol tasku. Aga see ei ole oluline. Reelika laseb endale ema lõhna peale. Reelika lõhnab nagu Risto ema.

[*Vahel tahaks Risto olla vaba ja lihtne nagu tema sõbrad, kellel on kindel tüdruk, keda nad armastavad ja kes neid armastab ja kes ei vaeva end kõikide nende küsimustega, millega Risto iga päev tegeleb. Eriti kui ta joob....*]

Märkamatu jõuavad nad ema magamistoast Risto tuppa. Risto on veinist piisavalt julgust ammutanud ning kustutab kõik tuled. Ta istub Reelika kõrvale. Voodile. Pimedas. Lööb pokaale kokku. Ütleb toosti Reelika terviseks, sest ta võtab alati selle terviseks, kellega joob. Kunagi ei taipa need inimesed võtta Risto terviseks.

Peale toosti, lonksu, Reelika pokaali haaramist ja aknalauale asetamist, võtab Risto kasutusele kõik liigutused ja nipid, mida teab või fantaasia ette sõõdab. Ja nii kaotab ta oma süütuse.

Tegelikult täiesti suvalisele 31-aastasele blondeeritud ilusalongi administraatorile, kes temale terve õhtu käsklusi oli esitanud ja kellega tal terve õhtu väga igavad vestlused olid. Hetkel pärast orgasmi, kui nad mõlemad lage vaatasid, sai Risto aru, mida ta tegelikult tahab. See ei ole seks, kuigi ta seda kogu aeg arvanud oli.

Milko

MILKO

Mari Tammar

Ma arvasin, et on olemas ainult selline maailm, kus tüdrukud kannavad balletikleite, vanaemad valgeid öösärke ja vanaisad hõbedast rüüsid. Nüüd istun aga Johanna väraval hoopis teises reaalsuses. Pikal tänaval sätendavad udused aknaruudud ja puuoksad sirutuvad näljaselt valgusesse. Johanna on selline energiline, mõne jaoks lausa hüperaktiivne tüdruk. Ta ei karda avalikult hüsteeriliselt naerda ega spontaanselt karjuda. Südames meeldib aga Johannale vaikiv kõrvaltvaataja roll. Ta naudib inimesi, kellega koos olles ta saab vaikida, ja seltskonda, mis ei sunniks teda neid lõbustama. „Tere,” lausub ta naeratades majast välja astudes, „hakkame siis minema.” Kiire sammuga minnes unustab ta täielikult minu. Johanna mõtleb viimase kuu sündmustele – armumiseufooria, igatsus, salapära, valu, uued lootused, lõpp, sõprus. Uus inimene, uus lugu, uus algus... Mina teen hundirattaid, jooksen läbi poriloikude ja ümisen omaette üht lõbusat laulukest.

Kui Melii lõpuks uksest välja astub, oleme meie teda juba viis minutit oodanud. Melii on nii naiselikult võluv kui ka lapselikult naljakas. Kõrvad kuulevad muusikat ja silmad näevad pilte. Mõte lendab tal pidevalt kusagil kõrgemates dimensioonides ekseldes, nii kosmoses kui ka ürgsetes hiites. Võõrastele jätab ta oma kitsa näo ja kõrge laubaga vaoshoitud ja range mulje. Sõprade seltskonnas on ta ülevoolavalt naljakas, piiremuredev ja salapärane.

Asume tee, nemad kahekesi ees ja mina oma hundiratastega järel. Ta teatab, et tal on selline eriline omas mullis tunne – rahu vist. Muigan selle peale, sest tean, et rahust on tal sügav defitsiit. Ta mõtetes on vaid üks nimi, mis moodustab tema peas ringi hüpates kõikvõimalikke kujundeid, mida ta kontrollida ei suuda. Selgusehetkedel pärast „hädamaandumist” planeedil Reaalsus, proovib ta endale selgeks teha, et nime omanikku ei ole vaja ületähtsustada. „Ta on ju ainult sõber”, on Melii viimase aja käibefraas.

Sõbra nimi on Karl – realistlik, külm ja kaalutlev. Komplimentide ja kiitustega ta kunagi üle ei paku ja aeg-ajalt on ta lihtsalt taktitundetult aus. Juhul kui tahad täit ülevaadet, mida ta millestki arvab, peab esitama keskmiselt kolm lisaküsimust. Seestpoolt on ta aga tegelikult soe ja sõbralik, kuid armides. Ta on haiget saanud ja seetõttu ka see kõva koorik. Melii, teades noormehe tõrjuvat reaktsiooni vähegi õrnade tunnete vastu, proovib omi maha suruda.

Peagi seisame Karli maja ees. Mina küll ei seisa, vaid istun trepil, varbad loigus. Kui Karl välja astub, näpistan teda tervituseks kannikast. Esiteks ta rõõgatab, siis vinnab mind hellalt õlale ja lausub: „Tule, me läheme autoga!”. Istume autosse. Tagurdades, pilk aknale naelutatud, küsib Karl: „Kas teeme väiksed õlled ka?”. Tüdrukud arutavad midagi ja kui kokkulepped sõlmitud, võtab autos hetkeks maad vaikus.

Karli mõtted on katkendlikud. „Anett on mind viimased päevad ignoreerinud.

Täielik mõttetus. Suht hale. Kurat, need orbikud tuigerdavad siin tee peal ees. Neli aastat armastada ühte tüdrukut ilma, et mulle vastataks – kinnisidee. Raisk, mul pole elu. Nagu tüdrukuid vähe oleks. Ou jee, ma olen ju hull naistemagnet. Valus iroonia. Kõik tüdrukud on ju mu sõbrad.” Melii viskab Johanna kulul nalja ja nii ei õnnestu mul enam Karli mõtteid kuulata. Võtame peale veel ka Märdi, väike poe-tuur ja siis suundub auto Melii perekonna maamajja. Kui alles on jäänud veel vaid kilomeeter, eelis-tab Märt selle jala läbi kõndida ja sedasama koos temaga teen ka mina.

Kõigepealt sasin kergelt ta juukseid ning seejärel, mina tema kukil, võib väike matk kuuvalgel alata. Aeg-ajalt Märt peatub, et teha mõni pilt ja siis vaikides edasi minna. Ta on mõistatuslik noormees, kelles on koos kaks erinevat inimest. Naljakas ja lausa pöörane ning vaikne ja tagasihoidlik. Kumb siis rohkem tema element on, ei tea täpselt keegi. Ta ise ka mitte. Kui väliselt on ta rahulik ja vihasena on teda väga vähesed näinud, pulbitsevad ometi ka tema sees ülevoolavad tunded, millele ta tihtipeale ise ei oska nimegi anda.

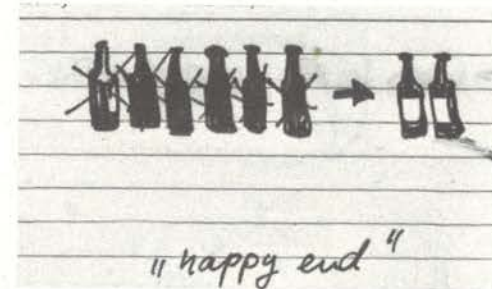
Majakese sees ootab tulijaid juba soe tuba ja kuum tee. Neli noort võtavad väsinult laua taga istet, et arutada homset matkapäeva. Palju on neis nüüd neid, keda keegi ei näe. Johanna on vaikne ja Märt lustlik. Karl on hea ja Melii naljakas. See, vast elu valus reaalsus, et tuleb olla justkui teatrilaval ja kehastada ennast – sellist, kellel on mitu nägu – olugi, et vaid üks on see õige. Selle õige enda otsingul satume me näitelaval mitmete muinasjuttude haardesse. Kõik pisikesed tüdrukud on printsessid ja poisid kartmatud rüütlid. Suuremaks saades kasvatakse küll sellest muinasjutust välja. Aga ka armumine on illusioon, täiskasvanute muinajutt, olugi, et selle muinasjutu lõpus pole alati *happy end*. Karl tõstab lauale järgmised õlled ja ühtlasi valab täis tüdrukute tühjenenud veiniklaasid.

Mina usun siiani oma hõbedast maailma, kus on ainult positiivsed tunded. Mõnikord ajan ma siinse maailma reeglid oma reaalsusega segamini. Aga miks siin ei võiks kõik tüdrukud kanda valgeid balletikleite ja naeratada? Lasta vanaemal heledad kiharad patsi punuda ja süüa ohtralt tibukollaste kaunistustega vaniljejäätist. Miks ei võiks olla tüdrukud nagu pisikesed printsessid, kandes juustes tiaarat ja lõhnata magusalt maasika pulgakommi järgi? Ja poisid. Miks nad ei võiks olla hõbedased rüütlid, uskudes, et vapruste ja hulljulgusega saab maailma parandada?

Kuus tühja õllepudelit tõstetakse laualt ja kaks uut korgitakse lahti. Juua, et unustada valusaid mõtteid. Ehh... need hakkavad varem või hiljem närima nagu rotid ja vaikimine muutub kannatamatuks. Hulk tühje pudeleid lebab laual ja majakese põrandal. Uks on pärani lahti ja väljast kostavad vaimustunud hääled. Miks siin tahetakse kasvada nii kiiresti suureks? Mille pärast otsitakse kõikjalt seda armumise illusiooni? Noored on pead kuklasse lükanud, käed laiali ajanud ja nüüd keerutavad ennast tohutu tähistaeva all. Rõõkides läbisegi välja tundeid ja endassekogutud emotsioone. Karjetega seguneb autost kostev rokkmuusika, mis paneb kehad värisevama ja anuma aina enam ja enam ekstaasi. Ja lõpuks ongi nii, et kõik lähevad hulluks. Hulluks!!! Maailma läbivad värinad, millele järgneb täielik mõranemine. Vihmaussidest saavad kuningad ja kartulid hakkavad taevast alla sadama. Roosadest kummikutest saavad vannipardid ja raha asemel tulevad kasutusele kondoomid. Inimesed ei tunne, vaid ainult mõtleavad, sest see ei tee haiget. Aga mõtet ei ole ja homsest on kõigil pohhui.

Rammestunud kehad on üksteise kõrval murul, hoides kätest ja vaadates tähti. Vaikus. Midagi pole vaja öelda. Mina, kuu joonistatud balletikleidis paljaste varvastega tüdruk, seisan nende kõrval. Teen igaühele nina peale musi ja näen nende silmis seda lapselikku helki... Nad on õnnelikud. Kisun balletikleidi seljast ja jooksen paljajalu ning alasti üle põllu kuu poole tagasi. Minu kohus on ära minna, et nad mind enam ei mäletaks.

Veel natukeseks istusid nad kuuvalgel trepil. Märt suudles Johanna laupa, kui too talle väsinult naeratas ning Karl võttis enda seljast kampsuni ja kattis sellega Melii paljad õlad. Kas ma ei öelnud, et sõprus on suurem kui mis tahes armastus?

SURM

Edvin Aedma

"Surm? See pole minu jaoks midagi kohutavat. Ma tean et see on paratamatu, loomulik ning hea. Ma tean, et ühel päeval muutub minu pehme, prink nahk kuivaks ja kortsuliseks ning ma väsin sellest maailmast.

Pole oluline kas ma jään hõljuma igavestesse naudingusfääridesse, saan üheks Universumiga (kuninganna vaatas hetkeks aknast tähistaevasse) või sünnin uuesti kellegi teisena. Ja isegi kui pärast surma midagi ei juhtuks, ei näe ma mingit põhjust paanikaks."

Kuninganna kastas sule tindipotti ja vaatas üle öla baldahhiinvoodis magavat kuningat.

Ta jätkas. "Surmahirm on oluliselt seotud hirmuga muutumise ees, mis peitub kõigis inimestes ja mille juured ulatuvad sügavamale kui esmapilgul arvata osatakse. Inimene kardab muutuda, sest muutuda saab ju ainult teistsuguseks, see tähendab mitte selliseks, nagu inimene eelnevalt on. Kui ma muutun, siis pole ma enam mina, siis ma olen keegi teine. Sügaval ei kardetagi muutumist, vaid seda võõrast, kelleks muututakse.

Kuid mis on surm? Surm on kõige suurem muudatus, mida elav inimene võib kogeda. See on muutumine millekski täiesti teistsuguseks. Mõni ime siis, et isegi helgemad pead seda kardavad."

"Kuninganna" kirjutas ta oma traktaadi lõppu. Ta heitis oma rüü seljast ning ronis voodisse.

Salamõrvar

Oli öö, kui salamõrvar kuninglikku magamiskambrisse sisenes. Ta oli rietatud musta, liibuvasse siidi. Vaikselt ronis tume kogu aknalaualt alla ning paljastas pistoda. Ta nägi baldahhiinvoodit ning selles rahulikult magavat meest ja naist.

"Magavad kui vonakesed," mõtles salamõrvar rõõmsalt, ning hiilis vaikselt voodi juurde. Paarike magas nii rahulikult, et mõrvari ärevus asendus sügava rahuga. Ta vaatas kuningat, otsides parajat kohta kuhu lüüa, ning kordas igaks juhuks veelkord läbi põgenemistee.

Samal hetkel kuningas ärkas. Nähes voodi kõrval tumedat kogu, virutas ta sellele padjaga, mispeale kogu eemale kargas. Ka kuninganna ärkas üles ning nad hüppasid voodist välja, relvastades end voodi alt võetud mõõkadega.

Salamõrvar varjus pimedasse nurka ning peitis pistoda kuuvalguse eest enda selja taha.

Samas aga süütas kuninganna küünlad, ning võbelevas valguses paljastas salamõrvari nõtket keha, siidulikond ning groteskne mask. "Tema tera on kindlasti mürgitatud," ütles kuninganna vaikselt.

"Oleks mul ometi mõni pantvang," mõtles salamõrvar poolhämamas toas ärevalt ringi vaadates. Ta märkas, et kuningast vasakule jääb suur akvaarium hiiglasliku kuldse kalaga. "Ahhaa!" mõtles ta, ning hakkas akvaariumi poole nihkuma.

"Ta tuleb lähemale," märkis kuningas. Kuninganna kobas voodi all, et leida mõnda relva, millega vaenlast visata. Ta leidis teise mõõga ning naasis kuninga kõrvale.

"Kuhu sa ronid, tõbras!" hüüdis kuningas mõrvarile, kes õudustäratavalt pisikeste sammudega üha lähemale nihkus. Kuninganna heitis tema poole mõõga, kuid tabas vaid seina. Välkkiirelt korjas rõövlinaugu mõõga üles ning laskis kuuldavale saatanliku naeru.

"Vaata, mida sa nüüd tegid!" ütles kuningas ärritatult: "Ikka pean kogu töö mina ära tegema ning sina loobid mulle ainult kaika kodarasse!"

"Kuss-kuss," ütles kuninganna rahulikult ning astus sammu salamõrvari poole.

"Ei, ma isel!" muutus kuningas murelikuks.

Päiksekiir.

Kuna saabus hommik, hakkasid kõik tegelased laulma. Relvad pandi käest ära ning istuti voodi veerele puhkama. Kommenteeriti õudsamaid ning keerulisemaid kohti ja naljatati. Salamõrvar lahkus ning lubas kunagi jälle läbi astuda.

"Milline kohutav öö," lausus kuningas kokkuvõtteks.

Teenijatüdruk

"Millised mahlakad õunad!" ütles kuningas, nähes teenijatüdrukut, kes hommikul puuviljakorviga kambrisse sisenen.

"Ja kui värsked!" lisas teenijatüdruk naeratades.

"Häh, toored," põlastas kuninganna.

"Kuid tänapäeval valmivad nad väga ruttu..." ütles teenijatüdruk, hääles kõlamas solvunud noot.

"Need, mis ruttu valmivad, on tavaliselt ussitanud," ei teinud kuninganna kompromissi.

"Jätke see nägelemine, laske ma juba maitsen," tegi kuningas valju häält.

"Daamid on eesõigus," ütles kuninganna ning maitses õuna. "Hmm. Iseenesest pole paha, võibolla natuke hapu..."

"Hapu!? Magusamat õuna pole olemaski!" ütles teenijatüdruk, ning hammustas ka ise õuna.

"Kui te juba mõlemad sööte, siis maitskem seda vilja kõik koos," ütles kuningas ning võttis ka ise ühe õuna.

"Suurepärase. Ma ei saa aru, misasja sa virised," nentis ta.

"Kas te ei leia, et siin ruumis on kuidagi palav?" küsis teenijatüdruk äkitselt.

"Tõepoolest, rõduaken tuleb lahti teha," vastas kuningas. Ta läks akna juurde ja

lõi selle kogemata suure pauguga lahti, nii et klaasid klirisesid ning aknalaua seisnud lillepott kildudeks lennates põranda mullaseks tegi.

"Kallis, sa lõhud niimoodi kõik ära, las ma näitan, kuidas tuleb teha," ütles seepeale kunin-ganna ja tõmbas akna kinni. Kui ta seda uuesti õrnalt lahti püüdis teha, ei tulnud midagi välja. Ta kutsus appi teenijatüdrukku, kuid isegi kahekesi ei saanud nad akent lahti. "Ma lähen rõdule ja proovin teiselt poolt tõmmata," ütles kuninganna, ja läks rõdule.

"Ma tulen ka," ütles teenijatüdruk ja asus akent tõmbama, kuningas aga lükkas samal ajal teiselt poolt. Ja aken läkski lahti, valmistades kõigile rõõmu ning kergendust. Ka kuningas tuli rõdule.

Nad vaatasid kolmekesi lossi ees laiuvaid põlde ning majakesi ning hingasid vaikselt puhuvat suvetuult.

"Milline suurepärase hommik," ütles teenijatüdruk kokkuvõtteks.

Kuningatütar

Ühel päeval tuli kuningatütar oma vanematele külla, kaasas noor ja ilus prints.

"Tere! See siin on Richard," ütles kuningatütar rõõmsalt.

"Tere..." ütles Richard ja punastas.

"Tere-tere. Kust kuningriigist sa pärit oled, poiss?" küsis kuningas, manades näole võimalikult kohutava ilme.

"Se...seitsme maa ja mere tagant... Teie Kõrgeausus..." kogeles poiss.

"Siis olete te kindlasti väga näljased. Minge jalutage natuke aias, me kutsume teid varsti sööma," ütles nüüd kuninganna leebelt.

"Muidu täitsa kena poiss, ainult et meest ei ole temast," ütles kuningas ning võttis sisse eriti meheliku poosi.

"Muidugi ta kardab, kui mingi mühkam teda kohe ukse peal üle kuulama hakkab. Minu arvates oli ta väga armas," ütles kuninganna. "Ning me ju ei tunnegi veel teda."

Lõunasöögiks valmistati suured sea- ja hanepraad kapsaste, kartulite ning juurviljadega, lisaks pakuti rohkesti õlut ja veini. Laud oli toidust ja söögist lookas, kuninglik paar istumas laua erinevates otstes, kuningatütar ning kuningapoeg keskel.

"Noh, lööme kokku!" hüüdis kuningas ning tõstis oma määratu kapa printsi poole.

"Vabandust, ma ei joo veel," ütles prints, kes oli silmnähtavalt väiksemaks muutunud.

"Misasja? Seda pole enne nähtud!" torises kuningas, samal ajal kui kuninganna printsile veekarahvini ulatas.

"Millega sa siis tegeled, Richard? Sõda ikka oskad?" praelis kuningas edasi.

"Ei... ma laulan. Ja maalin ka, mõnikord," poetas väike prints.

"Kui kena! Ka mina olen omal ajal maalinud ja laulnud," ütles kuninganna.

"Ahah," kostis prints, kes oli muutunud juba nii pisikeseks, et ei ulatunud enam üle laua vaatama.

Pärast lõunasööki võttis kuningatütar printsi peo peale ja läks temaga malet mängima. Prints seisis malelaua ja liigutas endast suuremaid malendeid, neid kahe käega edasi lükates. Ta muutus üha väiksemaks ja väiksemaks, nii et mängu lõpus ei suutnud ta enam malendeid liigutada, vaid pidi käike kuningatütrelle kõrva sosistama. Ja siis polnudki enam printsi, oli ainult üks imepisike särav täheke, mis ühte vaikset laulu laulis.

Õhtul valmistus kuningatütar ära sõitma.

"See prints on tõepoolest väga eriline, hoia teda hoolega," ütles kuningas ning kallistas koos kuningannaga oma tüdart.

"Jah, isa," ütles kuningatütar ning alustas teekonda seitsme maa ja mere taha, prints südames laulmas.

TERVEMEELSUS

Mikk Pärnits

Pargi läänepoolse sissepääsu juures, suuresti kinnikasvanud tiigi äärest leiti noore poissapse pea, mis oli tema algsest, aga kindlasti ka esimesest kehast eraldatud. Esialgse aruande kohaselt vähemalt paistis, et rebimise või sikutamise meetodil. Parki sisserruttava inspektori meelest oli sündmuskoht täidetud illusioonide ning maagiaga. Illusiooniks luges ta vere puudumist. Mis oli aga pettekujutelm, sest madalaks niidetud rohu seest polnud kehavedeliku pritsmeid nii naljalt näha. Ka oli illusioon normaalsusest ses maailmas purustatud. Ainus, mida ta kogu oma viieteistaastase tööstaaži juures laipa nähes öelda oskas, oli *täitsa putsis, raisk*.

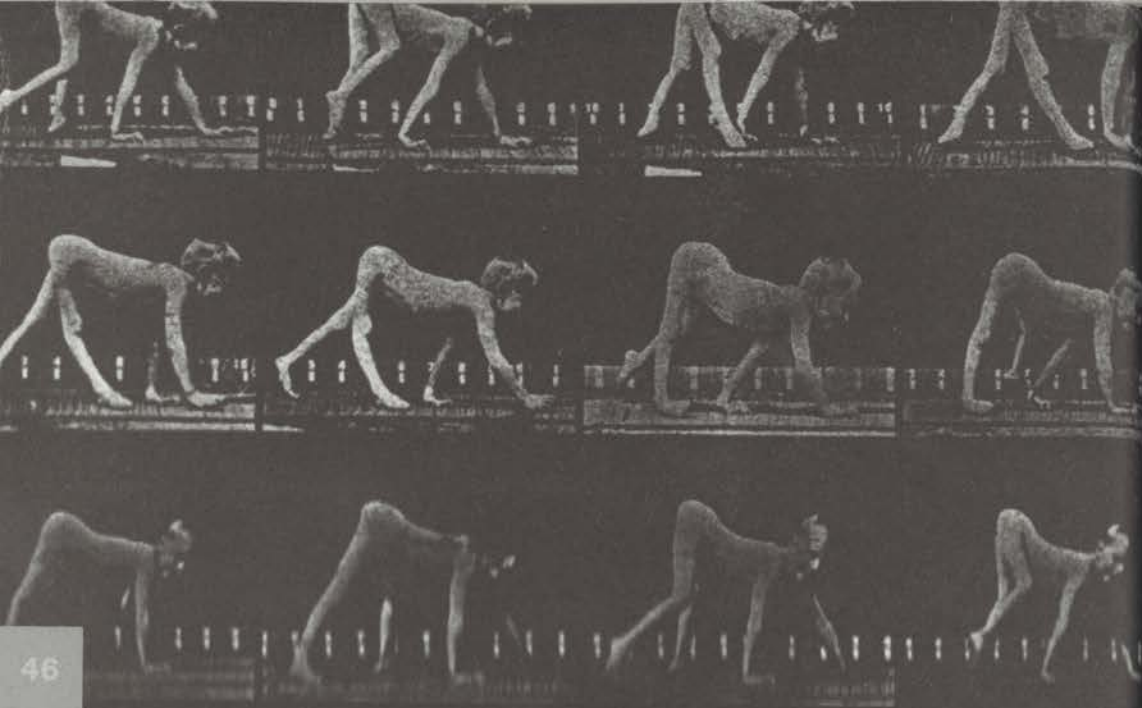
Kuue tunni pärast oli inspektor kodus; vahepealne periood oli väga igav nii lugejale lugeda kui ka kirjutajale välja mõtelda. Tuleks küll midagi inertsist, nagu inspektori kirjeldus või siis tema mõttelõnga kajastamine juhtumi vallas, kuid jätame selle kõik tagaplaanile. See pole ju määrav, kui nüüd mõtlema hakata. Või on? Loodan väga, et tean, mida teen.

Niisiis, inspektor on jõudnud kohta, mida ta nimetab oma koduks. See on muide ka notari poolt kinnitatud väide; ning püüab alustada oma tööga. Muidugi on sündmuskohal käimine tähtis osa tema ametist, kuid tähtsam veel on kuriteo lahendamise metoodika, milleta ei saa üksi sündmuspaikadel kondav inimene ühtegi kuritegu paljastada.

Ühes käes on tal kaust ohvri taustainformatsiooniga, teises aga pisike karp esemetega, mis kadunud surma hetkel kaasas olid. Nendeks on jooneline vihik ja pastakas. Aga kas riideid või käekella või muud ei olnudki? Mine tea, leitud on vaid need. Inspektor paneb ka tähele, et torso oli riietes, esemete nimekirjas neid aga pole. On ainult pliats ja vihik. Ta ei pea seda üldse kummaliseks ning asub vihikut sirvima.

Vihik on aga juba terve plokk täiskirjutatud paberit, millele inspektor alles nüüd tähelepanu pöörab. Alles nüüd. Ilmselt ei pea ta seda kummaliseks, kui kaant pöörab ning lugema hakkab.

Kuna mina seda kirjutat, võin kohe öelda, mis seal kirjas on. Kahjuks, pigem teie pärast, pole ta harjunud enesega sisemist monoloogi pidama. Endamisi vannub ta aga ainult väga stressirohketes olukordades.

Kirjas pole seal midagi, millest inspektor aru saaks. Kuidas seda mõista? Kas seal polnudki midagi kirjas? Aga kas sinna oli midagi kirjutatud? Oli küll. Kuid enam ei ole. Võtke seda, kuidas suvatsete, kuna inspektor tunnistas oma silmaga, kuidas loetav tekst ära kadus. Luges rida selle algusest, kaovad tekstiosad leheküljelt ära nagu aur.

Kuidas selle tähele panemine uurijat tema juhtumit edendamisel abistab?

Kas šokk peata lapse nägemisest rohelise muru taustal on olnud hoopis tema mõistusele, tekitades terve rea luulusid ning olematute asjade esinemise tema peas?

Juba nüüd tundub inspektorile, et ta räägib iseendaga. Sündmuspaigale saabudes tal seda kommet küljes ei olnud, päev enne seda ka mitte ning kindlasti ka sellest päevast tema sünnihetkeni. Kerge vaevaga järeltab ta deduktiivset meetodit kasutades loogilise lahenduse, mida ta igaks juhiks üles ei kirjuta: paljugi, mis paberil veel juhtuda võib.

Ta võib tõsimeeli järeltada, et illusioon enesega kõnelemisest tekkis sündmuspaigale ilmumisel.

Inspektor tuletab meelde juhtumit, kus ohvri laiba leidmiseks kasutati meediumit, kes tuvastas asukoha häälte abil, mis tema peas sosistasid. Loomulikult oligi tapjaks petisest sensitiiv, kes oli kellegi mahalöömisest saadud süümeepiinade mõjul lolliks läinud. Inspektor juurdleb, ega ta ise hullumeelseks läinud pole. *Ei ole*, sõnab pisike mees inspektori sees.

Kergendusega välja hingates kontsentreerib ta oma mõtted ühte punkti, ühele joonele, lühidalt öeldes: juhtumile. Mis siis ikkagi juhtus?

Poiss on pargis, pea kolm meetrit ja kaheksakümmend neli sentimeetrit torsost eemal. Käes on tal vihik, peos pliiats. No ja mis siis? Mida ta nendega tegi? Mis ta seal üldse tegi? Kes seda tegi? Kes rebis väikesel poisil pea otsast?

Hetkeks inspektor peatub, mõtlema, ega ta just viimase lause esimest küsisõna endale ei öelnud. Kas ta rääkis ikka veel endaga, või juurdles? Sest seal on vahe, lugejad. Ja mitte kallid lugejad. Vahe seisneb selles, et enesega rääkimine on rahustav, enesele millegi mõistusepärastamise katse. Kuid mõtlemine on loomulik ning sundimatu akt.

Võin teile aga öelda, et ta on tõesti hulluks läinud. Just *tema* tappis tolle väikese poisi, pistis talle vihiku-pliiatsi pihku ja tuli hiljem süüdimatult sündmuskohale. Kuid ma pole kunagi öelnud, et ta tolle lapse pea otsast rebis. Elu on täis mõistatusi. Kuid see on mõistatus, mille peab lahendama meie kallis inspektor. Naera või nuta, enne ma ei lõpeta, kui ta saab sellest aru. Olen juba palju kalleid sõnu raisanud, nii et kolm-neli: palun, inspektor, jätkaksin Teie olemise kirjeldamist lugejaile.

Nüüdseks on uurija juba mures: ta ei mäleta, kes tapeti, ei oska arvata, miks; ta on üleüldises segaduses. Mis ära rebitud pead, mis kuradi vihikud ja muru? Mis jama see on? Sedasi ta mõtleb, sedasi ta seisab. Kuulatab. Kuuleb, kuidas keegi klahve toksib. Arvuti klaviatuur teeb sellist häält, kui vastu selle klahve vajutatakse. Muu see olla ei saa. Aga kas need tulevad tema pea seest või kusagilt õuest, ta aru ei saa.

On juba hommik. Milleks kirjeldada edasi tema mõtlemist ja tema olemist, kui see huvitav ei ole? Kohe edasi, järgmise pöördepunktini. Sõna kui selline on inimkonna ainus element, mille ta Universumile kinkinud on – milleks teda siis raisata?

Siinkohal pean ütlema, et olen tõesti hullumeelne. Inspektor tappis tolle poisi, kuid pea rebisin otsast *mina*. Mina ja inspektor – üheskoos. Minul on nimi, vanus, pass. Tema on aga aegade algusest selle lõpuni vaid inspektor. Nimisõna. Sõna. Tähis. Sümbol. Ametnimi.

Kuid kes oled sina, lugeja? Terve või hull, või niisama loll? Ah, metsa see kirjutamine. Ja kes olen siis lõppude lõpuks mina: mõrvar, inspektor või kirjutaja?

Harakad

Harakad on kuradima nutikad linnud. Targemad kui need rongad või varesed. Harakad vaatavad kõikjale, näevad kõike ja on kõikjal. Vahel vaatan, et harakaid on kõikjal ainult üks.

Hästi ettevaatlikud on nad, pean mainima. Seepärast nad jäävad ka ellu pärast inimest ja kodustatud kassi. Harakad panevad jooksu esimese häda peale, aga kui häda ei ole, panevad nad lendu – lihtsalt igaks juhuks, kui varsti mingi jama peaks tekkima.

Kord leidsin harakapesa, see oli kusagile kuuse tippu punutud koerakarvadest ning oksaraagudest pundar, kus oli auk sees. Rebisin selle pikemalt mõtlemata puruks ja vaatasin kõike seda läikivat, mille nood linnud oma pesasse vedanud olid. Kavalad, raisad.

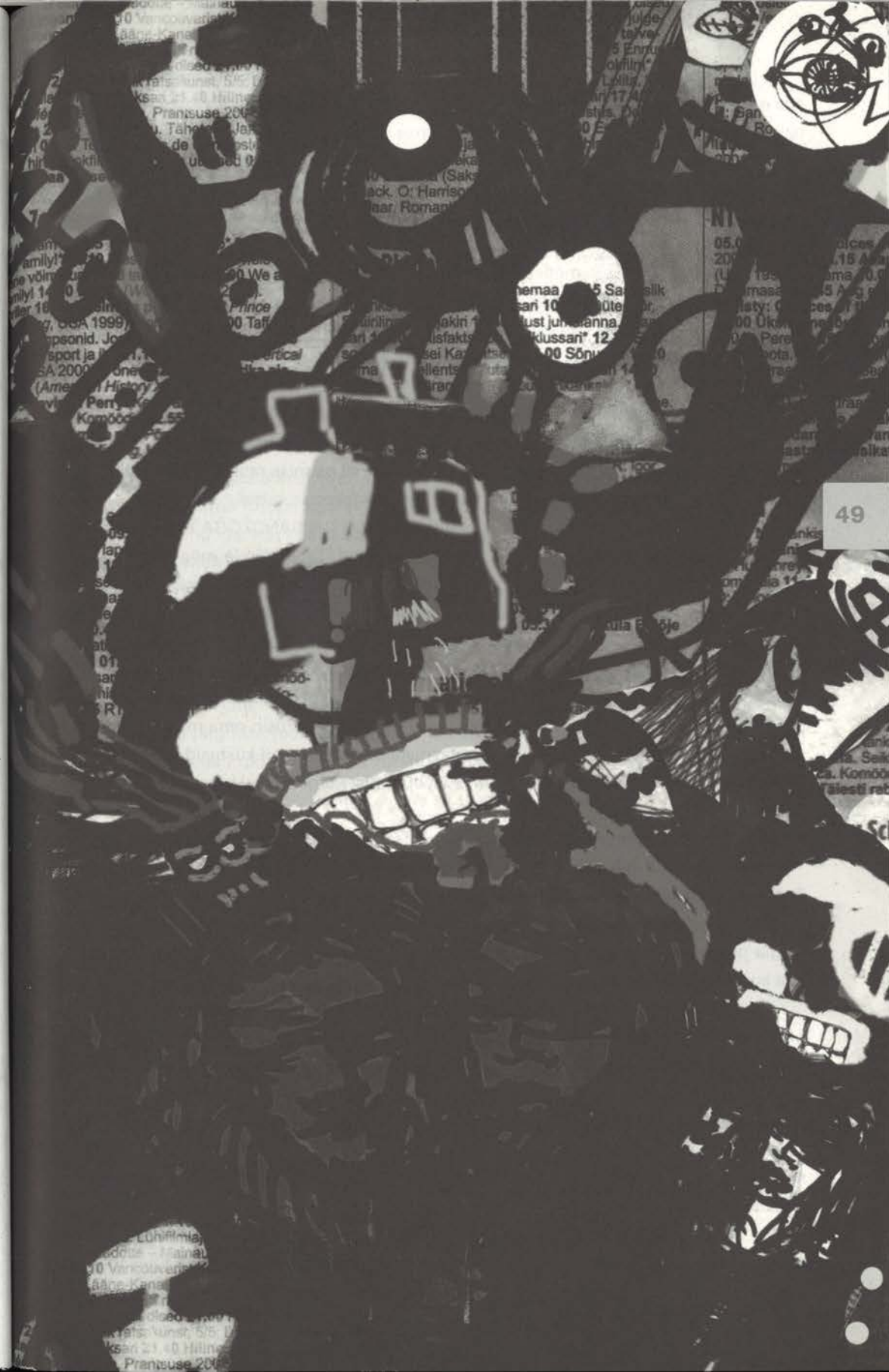
Vastasmaja korteri aknast paistis mulle selgesti ära keskealine naine, kes arvas, et on nõid. Ta riietus mustadesse kleitidesse, oli tumedate juustega ning pajatas kõigile, kuidas ta ruune viskab ja kaarte laob. Kardinatesse ta ei uskunud, nii et iga kord, kui ta köögis kooberdades enese arvates nõidus ja oma potis mingeid juurikaid keetis, pidin ma seda kõike pealt vahtima. Miks ta mulle nii tegema pidi? Mis tal viga oli? Õppigu rahulikult istuma, mitte sekeldama oma pottide ja loitsudega. Iga asja, mis ta tegi, nägin selgesti, meie korterid olid täpselt vastakuti.

Mingil õhtul tuli ta ühe teise naisega tagasi. Ma nägin, kuidas nad taksost välja kooserdasid, mõlemad lakku täis nagu tatikad. Ise istusin kulunud ning auklikul diivanil, millest vedrud ammuilma väljas ja mind persse torkisid. Jõin juba kuuendat päeva õlut. Korterrisse jõudnud, hakkasid nad kohe keppi tegema. Teine naine oli riides nagu tõeline harakas, kujutasin ette, kuidas tal küüned mustaks lakitud ning must kass kodus oli.

Kui teine naine lõpuks pärast minu paaritunnist ootamist minema loivas, panin särgi peale, saapad jalga ning läksin üle hoovi tolle lollaka korterrisse. Uks oli veel lahti, ilmest lõsutas ta veel voodis. Enne kui ta veel minu poole pöörata jõudis ja läbi hämara toa mind silmas, andsin talle raske töösaapaga kõva obaduse vastu oimukohta, nii et ta keelde hammustades suuresti verd sülitama hakkas. Kargasin talle otsa ja peksin teda rusikatega, hiljem maas jalgadega. Päril ära tappa ei tahtnud, muidu mine veel vangi ja istu seal nagu loll.

Lapsi ei saanud see naine kunagi ka parima tahtmise juures, luid-konte oli tal puruks hulgi, ajuvapustusega lollakas ei õppinudki enam uuesti käima. Vahtisin oma korteri aknast, kuidas kiirabi ta ära viis - keegi oli vist märganud maja trepikoja lahtist ust. Ise jõin õlut, tuimad ning uimased silmad kipitasid veel tollest kuradi haisust, mida see eit seal köögis kupatas.

Kaenla all oli mul harakatopis, mille midagi mõtlemata sealt korterist kaasa olin võtnud. Selle panin endale keset köögilauda pudelite vahele taarat valvama. Ise otsisin välja vana pliiatsi ning telekakava, mille taha hakkasin enesetapukirja kirjutama. Varsti on politseinikud ukse peal, tahavad teada, miks naise koomasse peksin ja haraka kaasa vinnasin. Seleta siis igaühele eraldi nagu vaimuhaige psühhiaatriaiglas. Kiri tuli valmis saada, siis ise aknast alla nagu harakas ja asi vask.

Pusisin niikaua, kuni väljas juba koitma hakkas. Midagi oli nagu valmis, lugedes aga mõistsin, et see oli pask. Kägardasin oma põhjused, põhjendused ja selgitused kokku ning viskasin toa nurka räpasesse ämbrisse, mis oli täis tatti ja taarat. Mispärast ma end õigustama pidin? Persse see. Tahtsin ja tegin, pole siin mingit erilist põhjust ega psühholoogilist alget. Lihtne ja selge.

Turul teadsin head putkat, kus müüdi tõelist vorsti, mitte sellist, mis igasuguste seamunnide ja lehmanahkadega pooleks. See oli minu salakoht, võimalus õhtuks kõht täis saada. Seisin järjekorras ja mõtlesin juba järgmise loo peale, mille ajakirjale valmis tegema pidin. Olin nimelt koomik. Kloun. Arlekiin. Kirjalik kloun.

Kaks vanameest mu ees rääkisid maailmaasjadest, mis polnud teab kui huvitavad. Järsku läks jutt ühe mehe tütrele, kes tegi aborti. Paari päeva pärast kirjutasingi loo, kuidas abordijäänused viiakse haiglast kuskile lihakombinaati, kus neist lastevorsti tehakse. Hehee, naljakas ju küll. Kujutasin sabas seistes juba ette, kuidas seesamune vana vördjas oma lapselast mälub, endal ninast-kõrvadest rasva välja mullitamas. Sellise pikkusega loo pealt maksti mulle parasjagu õlle ja vorsti ostmise raha. Elas ära küll.

Koju jõudes otsustasin enam mitte kunagi järjekorras seista.

Haraka peale kritseldasin oma elu moto: "AEG ON BANDŽOGA HULL". Too lind kandis nüüd mu elu lipukirja, tehes endast mu maskoti. Tagantjärele mõeldes võisin tol ajal pisut hullgi olla, sest pärast linnutopise saamist hakkasin kujutlema, et see ongi minu muusa, tollest objektist tulvas inspiratsiooni ja annet nagu haigel kurgust röga. Lootsin vist siiralt, et harakas ühel heal õhtul kätte ei võta ega otsusta ära lennata.

Möödusid nädalad, kuid harakas oli ikka laua keskel, uppumas kasvavasse õllepudelite hulka. Viina ma võtta ei tahtnud, siis läinuks mul jälle pea sassi ning oleksin deliiriumis kellelegi halba teha võinud. Kell sai seitse õhtul. Istusin oma mustale diivanile maha ja jälgisin, nagu sel kellajal ikka, vastasmaja elanikke. Tuled kustusid, tuled süttisid. Käisid toast tuppa nagu rotid eksperimentaallabürendis. Karglesid kui harakad puuris. Minu harakad.

See oli esimene õhtu, mil kuulsin, kuidas harakatopis õõnsa häälega naeris.

Hommikul tuli mulle peale patukahetsusperiood, ilmselt vähesest joomisest. Toppisin kuuetasku kõvasti tühje paberilehti täis, pliiatsi nende vahele, harakatopise mässisin voodilina sisse ja selle omakorda kilekotti. Seadsin sammud linna ainsama haigla poole, ise närveldades selle üle, kas nõiamoor mind ka vastu võtab. Küll võtab, aga kui ei, siis lõõn ta esimese asjana maha.

Turult mööda kõmpides nägin minu putka ees järjekorda, mis oli tegelikkuses pikk sajalagne, hall nagu uni, mis sisises nagu praepekk pannil. Küll ma sinugi kätte saan, mõtlesin tuseselt. Istusin sinnasamma äärekivile turu ette maha, kus kirjutasin lühikese ajaga loo suurest tõugust, kes käis, inimeste riided seljas, salaja oma maa-alusest urust lastevorsti ostmas. Ta oli nii paha tõuk, et tigidusest ostis ta rohkem, kui ära süüa jõudis, jättes viimasele mehele järjekorras vaid lollakalt põrnitsevate müüjate pilgud ning tühjad letid. Tõugu nimeks panin kuulsa poliitiku nime, las siis igaüks seostab ise tegelikkuse ja huumori.

Bussipeatuses istusin üksinda. Ja ootasin bussi. Mõtted läksid otsekohe surma peale. Mis siis saab, kui siia bussipeatusse ära suren? Jube mõeldagi. Kohe tulevad igast praost ja vahest välja varganäod ja röövlid, teevad mu laiba nii tühjaks nagu kilest piima-

paki, ainult aukudega aluspüksid jätavad jalga. Ise itsitavad rõõmustades, et üks kaabakas vähem, kelle arvelt ametiredelil ronida.

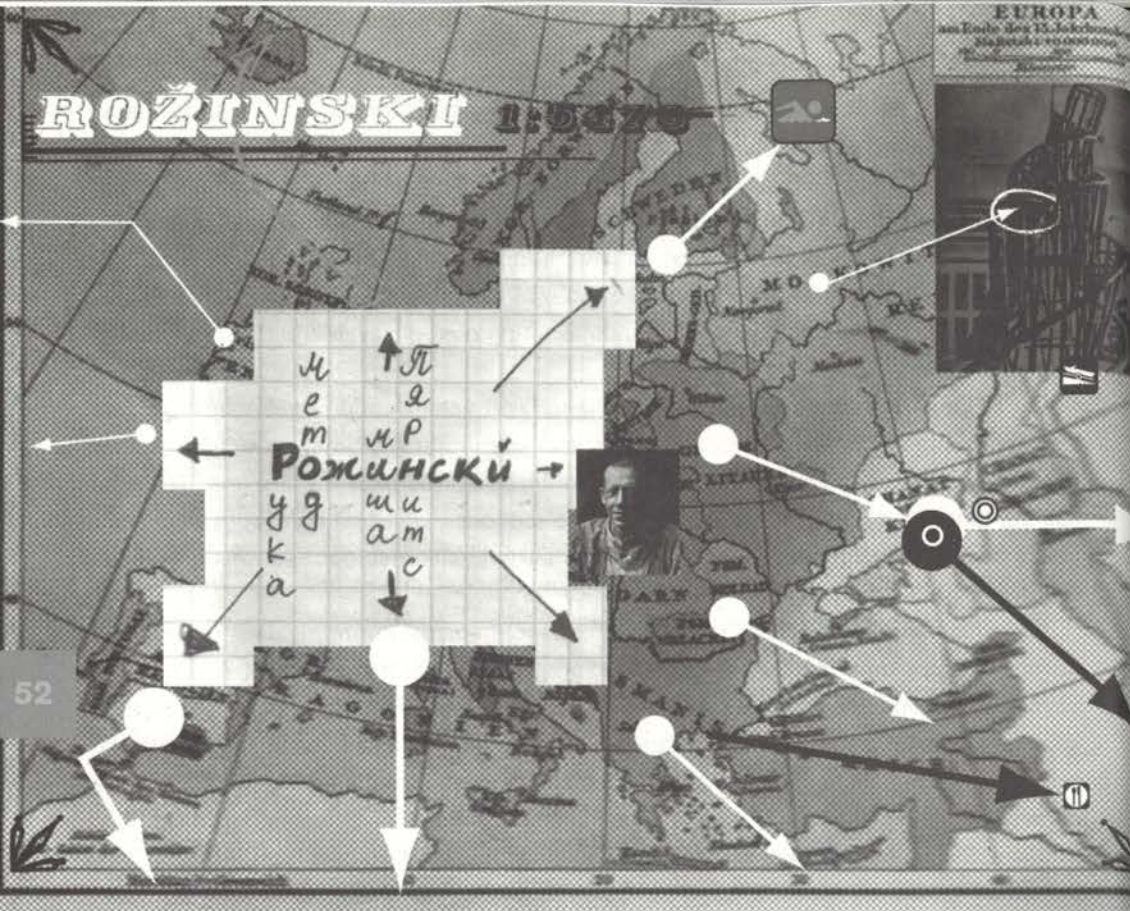
Juba nägingi vaimusilmas lähenevat bussi kui suurt rongi, millel oli peas suur, liikumatu kapuuts, selle all valendas aga helevalge kolp naeratava näoga – ühesõnaga surm mis surm. Tühja sellest bussist, lähengi hoopis jala. Läheb küll rohkem aega, aga jõuan vähemalt elusalt kohale. Las teised lollakad sõidavad bussiga ja ootavad surma, mina elan teist raiskadest kaks korda vanemaks ning olen piisavalt kõbus, et te lastelas-tegi pealuid keppida.

Rõõmust pääsemise üle silkasin, nagu jalad võtsid, mööda peamagistraali, ise harakat kaenla all hoides. Tee peal jõudsin veel kolm lugu kirjutada, ise tundes, kuidas harakas tiibadega rapsides muudkui tagant kihutas. Ega harakas on tark lind. Tema on käinud, tema on näinud. Mis te arvate, mis ma tookord siis sellest harakapesast leidsin, ah? Sittagi ma leidsin peale oma pliiatsi, mis läikis ja sillerdas päikese ogade all nagu helkur.

Ajaleheputkast ostsin veel ajakirja, mille toimetusest honorari saan. Seal oli lugu nõiast, kes elas oma majas, aga ei lasknud metsaloomadel magada, sest ta nõidus nii kõva häälega ning igal viiendal kolmapäeval magas rebasega. Nalja kui palju, pärast tulid kuninga kaardiväelased, löid nõia mättasse, rebasest tehti aga sall. Paljud lapsed lugesid seda ajakirja, mina aga rõõmustan iga kord, kui näen naervaid lapsi. Hullud puha. Sitta nendega.

Sellest haiglareisist mu jutt ongi, pole siin midagist. Haraka lasin just lahti, lendas oma topiseõrrelt minema, nagu polekski seal olnud. Varsti saan jälle palka, siis ostan õlut ning vorsti, kirjutan midagi naljakat. Muusat mul enam pole, kuid kõik muusad on ühed litsid, kes järgmise juurde kihutavad, kui aga ainult võimaluse annad. Muusad on nagu harakad, kelle topiseid võin iga kuramuse päev juurde hankida.

Rožinski meetod

Jevgeni Rožinski poolt leiutatud ning hiljem Inglismaa teadlaste poolt täiustatud Rožinski meetodiks ristitud protseduur vallutas Venemaa tormijooksuga. Algselt Moskvas kulutulena levinud meetod leidis oma tee välisriikidesse ajalehtede kaudu ning esimene mittevenelane, kes selle protseduuri läbis, oli keegi prantslasest vabrikant. Rožinski kuubikuid, nagu neid kutsuti, müüdi tippahooajal rohkem kui vürtse või India siidi. Rostovi sadamasse püstitati eraldi kaid nende pealelaadimiseks ning laevadele vastuvõtmiseks. Avastaja ise aga kadus salapäraselt ning täiesti jäljetult oma lukustatud kabinetist pärast tsaari enese käskkirja läbilugemist, mis talle erikulli poolt kätte toimetati.

Rožinski meetodi salapära ning edu seisnes pruunide tammepuust kastide võimes eraldada sinna pistetud käelt kogu nahk kuni küünarnukini täiesti valutult ning aega võtmata. Välja võetud käsi kattus seejärel valkja portselanisarnase kihiga, hõivates eemaldatud naha positsiooni vaid paari päevaga. Kuubik ei teinud vahet mees- ega naissool, ka vanusel, toimides võrdsest tõhusalt kõigil katsetajatel.

Loomulikult üritasid välisriikide insenerid kuubikut lahti lammutada ning sellest odavamaid koopiaid valmistada, kuid nende üllatuseks olid kuubikud valmistatud täispuidust, mille ühele küljele oli uuristatud käe sissemahutamiseks piisavalt lai koonusekujuline ava. Seejärel üritati Rožinski meetodi poolt muudetud käelt eemaldada pisut portselanisarnast ainet, kuid väiksema tüki tervikust eemaldamisel pudenes proov

mustaks tuhaks. Kogu afäär lahenes rangema müügikontrolli kehtestamisega, mis seisnes kuubikute väljastamises ainult nägude järgi.

Pikkamööda hakkasid avalduma esimesed kõrvalnähud kõikides kuubiklastes, nagu neid kutsuma hakati.

Protseduuri läbinutel tekkis painav tung purustada klaasist esemeid. Mitte kildudeks, vaid päris peenikeseks klaasipuruks ja see maha matta. Esialgsed juhtumid möödusid ilma suurema tähelepanuta, kuna kuubiklasi oli vähe ja needki üle maa hajali. Kuude möödudes levis Rožinski meetod aga juba Lääne-Euroopasse, tekitades üldist vaimustust ning eufooriat. Päikese käes helkivalt säravaid portselankäsi peeti juba staatusesümboleiks: Pariisi peatänavatel tegid daamid kindlasti nii, et nende portselankäed hoidsid päikesevarju just tavalisest veidikene kõrgemal kõigile vaatamiseks, härrasmehed aga korraldasid kindlasti nii, et daamidest möödudes kergitati kaabusid protseduuri läbinud käega.

Esialgsed teated klaasist esemete, vaateakendest kuni igaühe toas leiduvate joogiklaaside purustamiseni loeti vandalismiaktideks, omamata seost Rožinski meetodiga.

Rožinski enese kadumist ei osanud keegi selgitada ega püüdnudki. Riik haaras patendi üle kontrolli ning kuubikuid asuti müüma igasse riiki, kus seda vähegi nõuti. Veel enam – alandades hindu kolmveerandi võrra, sai kuubik juba kindla aseme igas kodus, vaesemas või veidikene rikkamas. Ka ei tundunud enam imelik fakt, et ühel päeval leiti leiutaja ise oma toast istumas, nagu poleks midagi juhtunud. Kuulunud kannatlikult ära sündmustejada, mis oli järgnenud tema ammusele kadumisele, tormas ta oma maja rõdule ja kuulutas kõva häälega, et on alanud kauaennustatud sõda klaasi kui sellise ning inimeste vahel.

Möödakäijad vangutasid päid ja koputasid sõrmega endile otsaette. Kummalisel kombel aga levis kunagi terve mõistusega mehe teatis suust suhu ja ajalehest ajalehte. Sellele järgnenud nädalal tekkis tsiviliseeritud maailmas kaks vastandlikku leeri: klaasi poolt ja klaasi vastu.

Nimelt olid Rožinski meetodi läbinud isikud väga otsustavalt võtnud nõuks tunnistada leiutaja üleskutse tõeseks ning rünnak kõige vastu, mis klaasist, algaski. Kuna kuubiklasi leidis eelkõige kõrgseltskonna hulgas, kuhu kuulusid ka kindralid, vürstid ning kuningannad, suruti klaasipooldajate vastuseisud maha käratult ning üsna veriselt. Kahe aasta möödumisel Rožinski meetodi kasutuselevõtmisest oli klaas kui materjal hävinud suuremalt osalt Venemaalt. Ülestõusud Euroopas aga järgnesid kuningakodade vaiksival nõusolekul.

Hiljem kuulutas Rožinski oma korteri rõdult välja võidu, mis juubeldades ja portselankättega plaksutades vastu võeti. Klaas oli alistatud ning inimkond kui bioloogiline sülem oli päästetud. Aastakümned hiljem olid kuubikud ise aga vana nähtus ning keegi nende vastu huvi enam ei tundnud.

Levisid kuuldused, et keegi oli Gruusia mägedes leiutanud toru, mis tekitas selle ümber keeratud paberile kujutise Himaalaja kõrgustikest ja mõnikord ka liustikest Islandil. Milleks toru kutsuma hakati, ei teadnud keegi, kuna selle leiutaja oli maavärina tagajärjel hukkunud. Algas üleüldine lein ning kõikide maailmade rahvad langetasid oma pead teadmises, et on tulnud nendegi tunnike.

MOODNE MUINASJUTT

Erkki Jürgens

1

Martin Põmmpea oli küllaltki hea väljanägemisega keskealine Eesti mees. Ta oli üles kasvanud jõukas perekonnas. Seetõttu polnud ta kunagi tundnud millestki puudust. Oma vanemate ainukese lapsena oli ta üpriski ära hellitatud, alati sai kõike, mida tahtis. Selleks ajaks kui vanemad siit ilmast lahkusid, oli ta jõudnud päris korralikule elujärjele. Põhiliselt küll siiski tänu pärandusele. Tal oli tasuv töökoht, väikeses IT-firmas AS Arvutivõrk. Olles osakonnajuhataja, ei pidanud ta palga teenimiseks palju tööd tegema. Tegelikult oleks ehk isegi pidanud tegema, aga milleks rügada, kui annab viilida.

Martinil oli ka suur neljatoaline korter kesklinnas, kus ootas teda noor ja ilus naine. Tema naine, Ermeliine oli leebe ja tagasihoidliku iseloomuga, alludes seepärast kõigile Martini tujudele ja kapriisidele.

Peale selle oli Martinil veel kallis bemar, millega oli hea naiste pilke püüda ja millest sai hea abivahend pisikeste voodiseikluste organiseerimisel. No mida sa hing oskad veel tahta kui on elu nagu hernel. Kuid kahjuks oli ka tumedam pool. Oma ärahellitatud, kapriisse iseloomu tõttu polnud tal ühtegi sõpra. Isegi tuttavaid valis ta niiõelda kõrgemast seltskonnast, suhtudes põlastavalt temast vaesematesse. Kes olid vaesemad, olid järelikult äpud.

"Sa kutsusid mind?" Martin vaatas ukse vahelt direktori poole.

"Jah, astu edasi." Direktor lükkas laua peal olevad paberid kõrvale ja vaatas Martinile otsa: "Mis sa arvad, miks ma sind kutsusin?"

"Ma ei tea. Soovid ehk palka mulle pisut juurde veeretada?" naeratas ta laialt. Martin maandus tooli peale ja vajus röötsakile: "Kuule, sa muga "Venusesse" viitsid tulla täna? Lähme jahime pisut tibukesi."

Direktor lasi need sõnad kõrvust mööda ning sõnas tõsiselt: "Erinevalt mõningaist on minul vaja tööd ka teha ega pole aega trallitada."

"No noh. Miks siis kohe nii pipraselt. Kas läksid oma eidega riidu, et nii karvane oled? Ma olen alati öelnud, et üks paras keretäis lahendab kõik tülid. Näe, vaata mind, mina paksin oma naist regulaarselt, igal õhtul ja pole mingit riidu kunagi."

"Lõpeta!" ühmas direktor, "sinu osakonna tootlus on langenud viimase poole aasta jooksul pidevalt ja langeb edasi. Sina oled selle eest vastutav."

"No mis sa nüüd nii? Ega mina pole süüdi. Kõik minu osakonnas viilivad ega viitsi tööd teha. Ma ju küll utsitan, aga pole tolku. Ja ega ma ei saa neid kõiki ju lahti ka lasta. Selle üle ju otsustad sina."

"Täiesti õige! Otsustan jah," vastas direktor. Ta naeratas ja sõnas mesimagusa häälega: "Sa oled vallandatud."

Martin hüppas ehmunult püsti: "Mida! Miks? Sa ei saa niimoodi teha. Sa teed nalja, vää?"

"Pole siin mingit nalja," röögatas ülemus äkki, "kao minema siit! Et ma su ahvilõusta enam ei näeks! Mu onupoeg võtab su koha homsest üle."

Töökaotus oli valus hoop, arvestades veel seda, et tal oli pirakas pangalaen kaelas. Vähe sellest, mõni päev pärast vallandamist sai naisel kah poksikotiks olemisest mõõt täis ning ta jättis Martini maha. Ei maksa vist mainida, et naisel aitas kaotusvalu leevendada uus, noorem ja jõukam mees, kes naist kasutas poksikoti asemel rahakotina. Temasse võis lõputult raha tümitada, ilma et oleks olnud kartust, et üle hakkaks ajama.

Need sündmused põhjustasid loomulikult ahelreaktsiooni. Martin hakkas jooma. Tulutult üritas ta end viinaklaasi uputada. Ainuke tagajärg oli, et tema viimasedki tuttavad hakkasid teda vältima. Magustoiduks tuli pangalt teade, et Martini maksujõuetuse tõttu võtab pank temalt ära tagatiseks olnud korteri ja auto. Auto läks kohe ja korterist oli ta kohustatud kaduma hiljemalt kuu lõpuks.

Õhtul, kui oli jäänud kolm päeva panga seatud tähtajani, tuikus Martin baarist oma peagi endise kodu poole. Olles kurguni juua täis ja pigimustas meeleolus, mõlgutas ta mõtteid, kuidas talle kõiest lips kaela sobiks. Ei olnud talle enam jäänud midagi siin ilmas elamisväärselt. Kõik, mis ta oma elus oli üles ehitanud, oli kuri saatus maha lammutanud. Viimane vara, viimane raha on ka nüüd siis lõpuks maha lakutud. Ei, siiski sada krooni veel on.

Nüüd alles nägi ta, kui valesti ta elanud oli. Poleks ta nii kapriisne ja laisk ning vaesusepõlgur olnud, oleks praegu tal olnud sõpru, kes aitaksid, naine, kes toetaks elusihiti. Aga nüüd, nüüd oli vaid tühjus järel. Ah, ükskõik. Otsus tehtud, homme õhtul topin nööri kaela.

Niimoodi filosoferides möödus ta ühest jalutust sandist. Oli teine üleni räbalates ja habetunud, anudes väriseva häälega almust. Martin peatus. Seda õnnetut kaltsupundart vaadates hakkas Martinil tollest kahju. Ta tundis esimest korda elus midagi haletsuse taolist. Ta võttis aeglaselt taskust viimaseajakroonise, vaatas seda pikalt ning ulatas ohates kerjusele. Ise mõtles, et see sada krooni ka enam ei päästa, sest ega teise ilma ta seda kopikat niikuinii ei saa kaasa võtta. Sandil tulid tänuhinnade pisarad silma. Paljusõnaliselt tänades kinkis ta Martinile poolvägisi ühe Viking Loto pileti, seletades, et tema ei oska sellega midagi teha, ehk on Martinil sellest rohkem kasu. Martin punnis, mis ta punnis, aga sandi pingsa pealekäimise tulemusel, oli ta siiski lõpuks sunnitud lotopileti vastu võtma.

Lisaks hommikusele tohutule pohmellile oli kodust ka elekter välja lülitatud. Oma enesetapuotsuses ikka kindel, läks Martin linna peale pohmakarohtu otsima. Värskes õhus hakkas tal küll pisut kergem, kuid ikka oli kolbas tunne nagu toimuks seal trummiparaad.

Ta jäi ühe poe ette natukeseks jalgu puhkama. Veidi aega poeakent mõtte-lageda pilguga jõllitanud, jõudis talle ühel hetkel kohale, et vahib Viking Loto reklaami. Ta pistis automaatselt kae taskusse. Kätt taskust võttes oli tal näpu vahel eile sandilt saadud kagardunud lotopilet.

Martin vaatas reklaami ja oma piletit ning jälle reklaami ning jõudis siis otsusele, et võiks ju pileti ära kontrollida, ilma et see muidugi tema suurt otsust kuidagi

kõigutaks. Ta oli veendunud, et niikuinii midagi ei võida. Kuid kuna ta juba siin on, siis võib ju asja kontrollida. Martin astus müüja juurde, vaatas teda ja ulatas siis pileti. Noor naismüüja seiras teda halvustavalt.

Martinil olid riided pesemata, jopekäises haigutas auk, sinkjad rõngad magamatuses ja joomisest silmade ümber. Kuna ta polnud end juba mitu päeva pesnud, rääkimata habemeajamisest, siis lõhnas ta üsna ebameeldivalt. Müüjanna võttis nina kirtsutades pileti ja toppis selle piletimasinasse. Martin võpatas, kui masin äkki lõugama pistis. Ta jõllitas juhmilt müüjanna otsa, kes jõllitas sama juhmilt piletimasinat. Müüja ei uskunud silmi, see kaltsakas siin võitis just praegu täistabamuse. Peaaegu 12 miljonit krooni.

"Pidage!" kisas sekretär, püüdes tulutult Martinit takistada, "sinna ei tohi nii minna."

Martin marssis kui vene tank, sekretärist välja tegemata, direktori kabinetti. Direktor vaatas imestunult sissetungijat.

"Sina!? Mida sa siit otsid? Sa ei tööta ju enam siin. Ära eksisid või?"

"Eksid, sõbrake," naeratas Martin laialt. Ta sõnas nüüd mesimagusalt: "Hoopis sina, va päss, ja sinu kallis onupoeg ei tööta enam siin."

Direktor vaatas üllatunult talle otsa: "Sassis oled omadega või? Mis jama sa ajad?"

"Sinu jaoks on see tõesti jama. Ja suur jama, sest nüüdsest kuulub AS Arvutivõrk mulle. Otsin selle ära."

Lotovõidust läks mööda umbes kuu. Ta oli nüüd ise direktor ja firmaomanik. Täpselt samas firmas, kust ta enne lahti lasti. Sõitis ringi miljonilise mersuga, pangalaen oli ära makstud. Korter alles ja plaan osta lisaks veel maja. Kodus ootas uus kena ja noor naine. Hugo Bossist ja Calvin Kleinist odavamaid rõivaid tema jaoks enam ei eksisteerinud. Tundus, et Martini elu oli taas libisenud õigetele rööbastele ja vahepealne periood oleks olnud nagu mingisugune haige luupainaja, mis võimalikult kiiresti tuli mälust kustutada. Ta mõtles õudusega, et oli vaid juuksekarva kaugusel enesetapust. Kuid õnneks oli see kõik möödas.

Oli ilus suveõhtu, kui Martin jalutas kodu poole. Seljas hirmkallis suveülikond, kae otsas seemisnahnke diplomaadikohver. Omaette rahulolevalt vaikset lauluviisikest ümisesdes astus ta mööda tänavat.

"Almust, palun? Leidub ehk paar krooni söögiraha vaesele invaliidile? Pole juba kaks päeva süüa saanud," kostis paluv hääl hädiselt. Martin vaatas kõrvale. Seina ääres istus jalutu sant, värisev käsi tema poole sirutatud. "Härra, palun teid. Paar krooni vaid." Sant vaatas hoolikamalt ja tal läksid silmad särama: "Teie!? Noh, kas oli piletit kasu ka?" küsis ta õhinal.

"Kurat, seda kerjuserämpsu ka terve Tallinn täis," mühatas Martin põlastavalt üle öla. Sülitas, ning astus edasi.

MOODSA AJA LAPSED

Siim Nurklik

58

Esimene vabas, edukas, demokraatlikus Eestis sirgunud põlvkond noori on segu robotist, mannekeenist ja ahvist; neist ma kirjutada ei taha (ehkki keegi võiks, peaks). Mina tahaksin aga kirjutada esimesest taasiseseisvunud Eestis üles kasvanud marginaliseeritud noorte põlvkonnast - marginaliseeritud mitte sotsiaalselt või majanduslikult, vaid vaimselt ja tundeliselt -, kes on tegelikult segu sellest samast robotist, mannekeenist ja ahvist, kuid kellel lisaks mainitud tahkudele arenes ka terav tundlikkus, eneseteadvus ja kriitikameel. Oma erksa ja uudishimuliku loomuse tõttu ning tühja, minevikuta rahvuse tõttu, kes ei suutnud enda lapsi (ega liidreid) kaine, stabiliseeriva raamistikuga varustada, võtsid nende kehad uue ajastu vastu ülipuhtal kujul, ja mis kõige põnevam, omandasid hiljem ka võime oma kehasid, oma ajastut hinnata. Mitmetpidi sümboliseerivad just nemad, praeguseks teismeeast väljunud tõrjutud noored, uue Eesti eksperimenti paremini kui ükski teine grupp. Nemad ongi uue Eesti eksperiment selle kõige segamatumas, äärmuslikumas vormis.

Selleks, et mõista moodsaid marginaliseeritud noori, on tähtis mõista moodsat võimu- ja tõerežiimi ja ennekõike seda, kuidas moodne võim end süütu, avatud raamistikuna esitab - pakkudes "objektiivseid" fakte, "loomulikke" truisme, "mitmekesisest" debatti, "tsiviliseeritud" väärtusi, "neutraalset" turgu, "sõltumatut" meediat, "erapooletuid" seadusi jne, kuigi võimul on tegelikult oma kindlad, piiratud inimloomuse, -suhete, -vajaduste ja -potentsiaali

ROBOT
+
MANNEKEEN
+
AHV

kontseptsioonid, mis tema huvisid teenivad ja hulgaliselt mõjukaid institutsioone ja inimrühmasid, kelle jaoks täpselt selliste kontseptsioonide püsimine ja süvenemine väga kasulik on. Kaasaegne võim toimib põhimõttel, et kõige parem viis inimesi valitseda on jätta neile valitsemise illusioon: andes inimestele teoorias rohkem vabadusi, et praktikas neid vabadusi veel tõhusamalt kontrollida. Ning teha seda mitte pelgalt riigiasutuste, majandusmehhanismide ja hariduskanalite (ja "tulemuslikkuse", "ratsionaalsuse" ja "arendavuse")

läbi, vaid nende kaudu ka inimeste keha ja keele abil, nii et inimesed ise muutuvad peatselt sama palju võimu vahenditeks ja rakendajateks kui võimu produktideks. Juhtida korraga võimalikult kaudselt ja vahetult, võimalikult kõikehõlmavalt ja nähtamatult, ja võimalikult meeltülendava mitteideoloogilisuse ja mittejuhtimise propaganda saatel (seda kõike nimetataksegi vist progressiks).

7 PROGRESS
PROGRESS
PROGRESS
PROGRESS
PROGRESS
PROGRESS
PROGRESS
PROGRESS

59

Vanemad põlvkonnad, pärit väiksest, perifeersest, suletud ühiskonnast, kus vaimse sõltumatuse, kollektiivse angažeerituse ja poliitilise diskussiooni kultuur oli väga hõre, on uue võimurežiimi ees peaaegu täiesti relvitud: uue süsteemi kriteeriumid, mõisted, käsud ja dogmad võetakse poolpimedalt omaks, mitmekülgse analüüsi asemel piirdatakse praktiliste arvutuste ja võrdlustega; kui üldse vaieldakse, siis vaid sümptomite (mitte põhjuste), vahendite (mitte eesmärkide) üle. Ehkki liiga nõrgad vastupanuks - seda suudaks neis tingida ainult jõhker füüsiline rõhumine või mitme mastaapse pettuse avalikuks tulek - ei lase nad karastunud, välja kujunenud isiksustena uue ajastu lainetel oma siseelu siiski liiga metsikult segi lüüa. Kriitikavaakumis üles kasvanud tavalised noored - ja eriti kõige kohanemise- ja konkurentsivõimelisemad neist - ujutatakse aga täielikult üle; nad tõusevad pinnale harva ja vajuvad kohe järgmisel hetkel, tihti vabatahtlikult. Eks ka marginaliseeritud noored ujutatakse täielikult üle, aga see, kuidas moodsad ideaalid ja väärtused kogu kehasse sisendatakse, võimaldab noortel hiljem nende moonutatust palju otsesemalt tunnetada. Marginaliseeritud noortel säilivad või tekivad esialgu küll ainult mõned autonoomsed tsoonid, mõned

opositsioonilised kalduvused, aga mõnest piisab, et välismaailma retoorika ja reaalsuse, lubatu ja kogetu vahelisi hiigelkuristikke tajuda, et valitseva võimu ja tõe konstrueeritust ja meelevaldsust, julmust ja rumalust aduma hakata.

marginaliseeritud NOOR

Mõistuse ja tunnete iseseisvuse kasv ei kustuta aga varasemaid uskumusi ja emotsioone: peaaegu kõiki- ja kõikeläbiva süsteemi seest tärkav süsteemiülesus saab ainult ajutiselt ja osaliselt süsteemist kõrgemale kerkida, mis tähendab sellisele isikule erakordselt

lõhestavat kogemust; lõhestavat nii teiste inimeste kui ka tema enda ja üldse tegelikkuse suhtes. Ühiskonnas domineerivad unistused ja sihid, tujud ja ihad jäävad temasse alles, nagu ka ühiskonna põhilised kompleksid ja kinnismõtted, äärmused ja tasakaalutused – ning ei jää mitte lihtsalt alles, vaid jäävad subversiivsetest mõtetest ja alternatiivsetest tundealgetest hoolimata ka esmatähtsaks. Marginaliseeritud noor võib väga hästi taibata, kui ahistavad ja täitumatud või ebaetiliselt ja enesehävituslikud moodsad tungid on, ja olla nende tagajärgi oma nahal korduvalt kogenud, aga kuna nad on temasse nii sügavale ladestunud ja neid surutakse igast suunast üha uuesti ja uuesti peale, ei muuda nende teadvustamine ja ümberlükkamine, isegi nende tõttu kannatamine, nooruki käitumist kuigi palju. Tema keha transformeerub aga täiesti vastuoluliste - ja üksteist järelevate - kalduvuste lahinguväljaks, kus mõistus on reeglina tervislikumate, teosta-tavamate soodumuste poolt, ent ei suuda kujunemisaastatel kinnistunud vajaduste vastu tavaliselt midagi teha, tekitades tihti üksnes tükeldatuse, abituse ja võõrandumise tunde.

Marginaliseeritud noore enesetunnetusele on sellel muidugi tõsiselt õonestavad, õõvastavad tagajärjed. Olles väga teadlik sellest, kust tema iseloomujooned tulenevad (vanematelt, sõpradelt, filmidest, raamatutest, mineviku sündmustest, ühiskonna struktuuridest jne) ja olles võimetu neid muutma või millegagi asendama, käsitleb tänapäeva tõrjutud noor end tühja, väljastpoolt kokku pandud impulsside vooluna. Pigem kaose või koopia või kokkusattumusena kui veidigi tervikliku, autentse isiksusena. Lisaks, sama moodi nagu noore enda ja endavälise kokkusulandumine käib käsikäes moodsa võimu sisemise ja välise kontrolli ühtsusega, peegeldab ka tema reaalsusetaju kokkuvarisemine osaliselt

moodsa poliitika, meedia, massikultuuri petlikkust ja nihestatust. Oma üsna terava pilguga näeb ta, kuidas iseseisvus kujutab endast uut tüüpi rõhumist, elav väitlus varjab tegelikku üksmeelt, vabadus tähendab enamasti masinlikkust ja eraldatust, armastus aga labast tehingut või miraaži, või kuidas identiteedi all mõeldakse eelselekteeritud elustiilipakendeid ja eneseteostus taandub peaaegu eranditult süsteemi taastootmisele. Tõelise ja mittetõelise määratlemine osutub sellises keskkonnas meeletult keeruliseks ja kurnavaks, eriti kogenematu ja ebastabiilse inimese jaoks. Marginaliseeritud noorte ettekujutusvõime, mis võiks nendesuguste tundlike loomuste puhul toimida sõltumatuse ja loovuse tugipunktina, on aga samuti nakatunud. Valede tõmme ja veetlevus ei jäta neid sealgi rahule, oma tõelisuse loomiseks puuduvad aga sõnad: kõik kesksed mõisted ja ideaalid on juba definitsioonide, kontekstide ja vastuargumentidega ette varustatud. Mitte täielikult, aga küllalt, et sünnitada noortes umbusku ja lootusetust, sageli ka ennast ja maailma läbinisti eitavaid vaateid ja kirgi.

Katkendlik, killustatud enesepilt ning reaalsuse, ebareaalsuse ja ettekujutuse vaheliste piiride purunemine mõjutab loomulikult ka marginaliseeritud noorte suhtumist omaenda väärtusse. Ühiskonnas, mis nõuab alati täiuslikkust ja esikohta, aga põhjustab peamiselt ebakindlust ja rahuldamatust - ja sellest tohtubki -, pole marginaliseeritud noortel mitte millelegi toetuda. Nad lasevad välismaailma perfektsionismi ikka enda haprasse, halvatud kehasse, lisavad sellele veelgi ebamaisust ja laiendavad selle kõikidele oma ootustele endast ja tulevikust – lõpetades vältimatult kroonilise pettumus- ja alaväärsustundega. Nad jäävad lootma teistele - näilisusele, mis on niikuinii uueks sisukuseks muutunud -, aga ka see on määratud ebaõnnestuma. Kuna inimesi peetakse aina rohkem ise süüdi olevaks oma elus ja olemuses, vajavad nad teiste tunnustust ja kinnitust oma otsuste õigsuses/vastuvõetavuses paanilisemalt kui kunagi varem. Mistõttu neist "individualistidest", kellest pole saanud sõgedad oma arvamuse kummardajad, on üldiselt saanud uhked konformistid. Mõlemad on aga võrdselt sallimatud kõikide liiga teistsuguste suhtes, keda mitte ainult ei tõrjuta vaikivalt, vaid mõistetakse julgelt hukka: sest nad on kahtlased ja saamatud, sest nad on ise selle valinud. Marginaliseeritud noored, kes igatsevad üle kõige kindlust ja mõistvust, alluvad mõõdupuudele, mis ei ole absoluutselt nende jaoks loodud. Nõudlus või demokraatia nende hingeõnkeid ei taba,

seadus või terve mõistus nende karjeid ei kuule. Nad hakkavad vihkama ennast, vihkama seda, et nad vihkavad ennast, ja vihkama maailma, mis neid niimoodi tundma paneb. Niigi nõrkenud kehad hajuvad katkirebitud kummitusteks.

Alaväärsus, enda õõnsus ja teiste mõistmatus ainult suurendavad noorte sõltuvust inimeste arvamustest. Kaugenedes aina rohkem endast, kaotanud usu teadmisesse ja karjääri, proovinud edutult rohkem või vähem eskapistlikke tegevusi - elitarismist, distsipliinist ja kontrollimatusest toidu, alkoholi ja tablettideni -, püsib marginaliseeritud noortes siiski lootus: mõnes näiteks kunsti või idamaisesse kultuuri, suuremal osal sellesse, et keegi eriline inimene neid kunagi päästab. Ent olles harjunud end põhjalikult uurima ja hakates järjest rohkem teiste muljete pärast muretsema, areneb neil kiiresti välja liigne eneseteadlikkus: nad ei vaata maailma enam niivõrd enda seest, kuivõrd nad vaatavad maailma ja ennast kõrvalt. Marginaliseeritud noor jälgib ja tõlgendab end kogu aeg, ja tunneb, et ka teda kogu aeg jälgitakse ja tõlgendatakse. See võimaldab tal küll ennast hästi tundma õppida ja teiste inimeste reaktsioone osavalt ette arvestada, kuid et samastuda endaga ja luua side millegi või kellegi teisega, on tarvis lõdvestust ja siirust; lõdvestusele ja siirusele ei jätku aga kogu tema ärevuse ja ahastuse kõrval sageli üldse ruumi. Just sellepärast, et tõrjutud noor nii meeleheitlikult lähedust, ühtsust ja andumist vajab, ei ole ta nende pakkumiseks ja vastuvõtmiseks võimeline. Vahetus ja loomulikkus on tema sisemuses oma tähendused minetanud; tõrjutud noor on endast liiga eraldiseisev, liiga mingis järjekordses rollis; välismaailm on muutunud vahendiks, tema ise on muutunud vahendiks. Sellest saab takistus nii loominguks kui meditatsioonile, eriti soojade, eriti köitvate suhete kestvusele. Oma võrdlemisi rikka ettekujutusvõime abil võib ta kogu südamest elada kaasa fiktiivsetele tegelastele, idealiseeritud imetlusobjektidele, anonüümsetele õnnetutele või abstraktsele inimkonnale, aga füüsiliste isikute puhul avanevad lavakardinad ja suhtlemine muundub peaaegu alati rusuvaks ja väsitavaks etenduseks. Marginaliseeritud noor ei jaksa maailmast välja teha, aga ei jaksa ka maailmast mitte välja teha; pidevalt lõksus oma hirmude ja unistuste vahel.

Liialdavast esilausest hoolimata kirjeldavad kõik eelnevad lõigud osalt ka täna-päeva tavalisemaid, toimivamaid noori: loomulikult esineb ka enamikul neist tundlikkust, eneseteadvust ja kriitikavõimet, loomulikult olid ka nemad lapsepõlves kergeusklikud ja kergesti mõjutatavad ja lõppude lõpuks kasvasid nad samas ekstreemsuses, ettevalmistamata ühiskonnas nagu marginaliseeritud noored. Selle tõttu on ka nende elud tihti väga rõhuvad, kurvad ja valusad. Kuid nende omadused ja kalduvused on siiski tunduvalt mõõdukamad, ohjeldatavamad. Tavalised noored võivad mõista oma marginaliseeritud eakaaslaste üksikuid fragmente, aga kõigi fragmentide koosmõjust ja kokkupõrgetest tulenevaid tagajärgi on neil raske ette kujutada. Sama kehtib vanemate põlvkondade liikmete kohta. Kõige üldisemal tasandil võivad nad ehk tõesti moodsate noorte tunnetes (eraldatus, rahulolematus, võõrandumine) ja mõtetes ("mul on halb olla", "ma ei kuulu siia", "mind ei oota midagi ees") iseenda minevikku ära tunda. Ja muidugi ei saa välistada, et ka teiste tasandite kogemused ühesugused polnud. Aga võttes arvesse, kuidas uus ühiskonnakorraldus võimendab just neid iseloomutahke - isekus, rahutus, külmus, nõudlikkus, üksildus, enesepõlgus -, mis kõige haavatavamatele inimestele järjekindlalt kõige rohkem kannatusi on valmistanud, ja kuidas kaasaegse võimustusüsteemi totaalsus ja efektiivsus on muutnud kahtluse ja keeldumise haruldasemaks ning enamuse jaoks halvaks pandavamaks, kui see oli nõukogude okupatsiooni all, leidub ka alust arvata, et olgugi piirjoontelt sarnased, on praeguste marginaliseeritud noorte tõrjutus ja mitteoimivus märksa äärmuslikum kui nende eelkäijatel. Ehkki üleolevad "noorte maailmavalu" pilked on alati olnud kitsarinnalised ja ideoloogilised, on "noorte maailmavalu" taga peituvad (reeglina väärtuslikud ja põhjendatud) tunded tänapäeva Eestis omandanud veelgi olulisema ja kõhedusttekitavama kuju.

Aga võib-olla on marginaliseeritud noored hind, mida peab maksma, et kolmandik ühiskonnast saaks sushit süüa ja Egiptusse reisida.

isekus,
rahutus,
külmus,
nõudlikkus,
üksildus,
enesepõlgus

TRAUMA JA KOHANEMISVÕIME: MÕLGUTUSI PÕLVKONDADE PIIRIST

Martin Oja

1

Kuigi teadlased pole põlvkondade olemasolu veenvalt tõestanud, näib põhjust olevat sel teemal mõelda. Põlvkondade küsimus kuulub kõige rohkem sotsiaal-teadusse, kus sarnaselt kogu humanitaarvärgiga toimivad tõenäosused, mitte ranged ja ainulised looduseadused. Nõnda võib kindel olla, et mõni asi nii või teisiti segaseks jääb. Aga oletagem sellest hoolimata, et on olemas põlvkonnad. Ka meie noorte seas. Muidugi on pagana raske määrata, kes on noor ja kes ei ole. Näiteks on meie president hingelt noor. Ja kindlasti vaatab mõni jõnglane maailma paljunäinud ja elutarkade silmadega. Ütleme nii, et ühed on noored ja teised veel nooremad. Kas on mõtet nende vahel piiri tõmmata, ja kuidas?

HÄNGIVAD

&

CHILLIVAD

"DAVAI"

"PAKAA"

See on väga lihtne. Ühed *hāngivad* ja *chillivad*, teistel libiseb nagu muuseas üle huulte "davaï" või "pakaa". Siit jooksebki põlvkondade piir. Umbestäpselt nende juurest, kes praegu kahekümneks saavad. Vanem generatsioon võib meenutada aegu Nõukogude Liidus, nooremad on sotsialismitreennist kahjuks või õnneks ilma jäänud.

Vene aeg lõppes järsku ning kapitalism võrsus piisavalt kiiresti - just sellepärast tundub loogiline erinevatest, samal ajal toimunud sündmustest kõnelda kui ühest suurest protsessist või murrangust. Võib rääkida "plahvatuselt", kasutades suure kultuurisemiootiku Juri Lotmani sõna, või siis lihtsalt epohhide vahetumisest. Aga niivõrd olulised polegi muutused ise, kuivõrd nende mõju inimeste iseloomudele ja käitumismustritele. Kuidas tegelikult kujundab maailmapilti

teadmine vene ajast ja mille poolest on vaesemad või rikkamad inimesed, kellel seda teadmist ei ole?

Mul on endast seitse või kaheksa aastat nooremaid sõpru, kelle lapsepõlvemälestustes terendavad pildid iseseisvumise kärast, teletorni piiramisest ja läbi suvise vabariigi põrisevatest soomuskolonnidest. Varasemast neil eriti mälestusi pole. Orwelli "1984" lugedes pole neil kerge uskuda, et meie lähimineviku varjutas sarnane kord.

Tollases ühiskonnas olid teised reeglid ja vabadused. Küllap kõige rohkem vormisid ajastut tegurid, mis juhtisid informatsiooni liikumist, kontrolli ja kasutamist. Tsensuuril oli karmim nägu ja pikem käsi. Valitses teadmine, et su sõnu ja tegusid võidi tähele panna ning sinu vastu ära kasutada. Kaheksakümnen datel vaevalt kedagi Siberisse saadeti, kuid ilma võis jääda tööst või autoostuloast. Minu isa ei lubatud kunagi välismaale, sest ta ei saanud läbi töökollektiivi pugunud KGB nuhiga. Ilmselt oli jälgijaid ja kaebajaid tollal puhtstatistiliselt rohkem kui praegu KAPO mehi ja režiimil taskus mitmekümneaastased kurjakogemused. Kui praegu tuleb silmas pidada, kus ja kellega juutidest rääkida, pidi tollal hoolega valima, millises seltskonnas anekdoote pajatada. Olid ju parimate naljade teemaks partei ja vilets nõukogude elu. Ei pidanud olema täiskasvanu, et tajuda nähtamatut kontrolli, piiranguid ja surutust.

Vanakestelt kuulnud salajutud müütilisest "eesti ajast" kõlasid lugudena kunagisest maapealsest paradiisist ja heitsid olevikule veelgi tumedamat varju. Ent sellega koos elas ka ainulaadne lootus (ehk saavad asjad jälle kord nii olema!), mis kaheksakümnen date lõpul plahvatas ning läbi terve rahvuse voogas. Eestlased kukkusid lapsi tegema ning enesetappude hulk vähenes pea olematuks. Võibolla oli see lootus üldse kõige olulisem, kaaludes kaugelt üles praeguse tarbijateklanni ruigava heaolu.

NSV
HIT
NSV
E

Logo autor / Andres Karjus

80-ndad

80-ndad

80-ndad

80-ndad

80-ndad

Loomeinimeste kõrval, kelle kutsumus tihti põrmu trambiti, kannatasidki nõukogude elu viletsust kõige hullemini tarbijahinged ja peenutsejad. Vene aega võinuks vabalt nimetada pärakuvähi ajaks. Üheks ajasümboliks oli peldikus parajateks juppideks lõigatud ajalehepakk: raskesti kättesaadava kauba ehk defitsiidi hulka kuulus ka tualettpaber. Tõsi küll, nutikamad, kes ei tahtnud ennast mürgise trükimustaga määrada, avastasid oma käimla jaoks märksa pehmema pakkimispaberi. Küllap just haruldaste ja ihaldatud asjade kaudu, ja ka selle tõttu, et reisimine oli kõvasti piiratud, tekkis välismaakultus. Nõukogude inimeste seas leidis alaväärsust põdevaid isendeid, kes olid valmis Lääne kodaniku ees lõmitama vaid teksade ja firmasuitsude pärast.

Halli ja kasina aja teine külg oli süsteemi sees laveerimine, sitast saia tegemine ja olemasolevast parima löikamine. Hüvede eest bürokraatide ja konkurentidega võideldes karastus ihu ja hing. Ärivaistuga inimesed leidsid eneseteostuse "haltuurat" tehes. Näiteks autojuht võis riigi kalluriga tuttavale killustiku koju viia. Müüjad peitsid parimad palad leti alla sõprade jaoks, ning mõne teenuse või kauba eest tuli maksta samaväärse, sama haruldase asjaga. Tollast süsteemi rapib kosutava irooniaga Priit Pärna multikas "Eine murul".

"TALLINFILM"

"Tolkija Valeria
Villandi...
toimetaja
Luule Žavoronok..."

Multikad, kuidas saaks neid unustada! Praegusele "dava"-põlvkonnale on vist eluks ajaks mällu sööbinud kõnekatked "tolkija Valeria Villandi... toimetaja Luule Žavoronok... dubleerinud stuudio "Tallinfilm"". Ma ei tea, kas praeguseks on keegi teinud võrdlevat analüüsi toonasest ja praegusest telenädalast, kuid on üsna selge, et multifilmide sisuline raskuspunkt oli teisel. Selgelt vähem oli *action*'it, rohkem aga sümbolismi ja keerulisi mõttekäike, mis lapsena nii huvitavad ei tundunud. Teine tubakas oli muidugi ületamatu "Nu Pogodi!", mis rokkis ameerikapärase joonistusstiili, tomjajerryliku möllu ning sotsiaalse allegooriaga.

2

Nüüd oleks viimane aeg mäluvärskendus lõpetada ja tulla tagasi põhiküsimuse juurde. Kas on mõtet väita, et noorem generatsioon on millestki lootusetult ilma jäänud või vanem põlvkond vene aja käes pöördumatult kahju saanud?

Nii drastilised lood kindlasti pole. Sellegipoolest peaks näkku vaatama faktile, mis sest, et lihtsustatule: noorem generatsioon on elanud ühes, vanem aga kahes süsteemis. Maailmataju seisukohalt on rohkem vastandusi näinul ja erinevusi kogenul teatud eelised. Lääne-Euroopas on tähele pandud, et sotsialismimaadest pärit töölised on täiesti uute ülesannete omandamisel edukamad kui kohalikud tegijad. Nii nagu perspektiivi saab näha alles kahe silmaga, on kohanemisvõime tavaliselt suurem kahte või rohkemat keskkonda kogenud olendil.

Muidugi ei käi üldistus nende väheste noorte "hängijate" kohta, kes lahtiste silmadega rändavad ja asjadest arusaamist tähtsaks peavad. Lisaks on tänases kultuuris kõikvõimalik info palju kättesaadavam, suurem on valik, mida kuulata ja vaadata, mida lugeda ja millega tegeleda. Seega on avardunud eeldused kiiremaks ja täiuslikumaks arenguks. Samal ajal võib "dava"-põlvkonna karastunud mainet ja kohanemisvõimet kõigutada kunagine sotsiaalne trauma. Kindlasti on neid, keda vene aeg oma suletusega ei surunud, vaid inspireeris, kuid on ka inimesi, kellele tollane üldine umbusu hõng jättis hingesügavusse salajase hirmu ja pidetusunde, mis sunnib vahel endasse tõmbuma ja pöörama pilgu rahutu maailma ahvatlustelt.

Mul on tunne, et põlvkondade eeliste ja miinuste osas annab parima vastuse just nimetatud trauma ja kohanemisvõime vahekord. See on juba individuaalne: püüdsin lihtsalt kiiruga visandada skaalat, millel igaüks ennast mõõta saaks.

KES ME OLEME, MIS MEIL ON & MIDA ME TAHAME

Eia Uus

Kunagi saab käesoleva aja kokku võtta ühe lausega: „*Oli aegadeist parim, oli aegadeist halvim, oli tarkuse ajastu, oli rumaluse ajastu, oli usu epohh, oli umbusu epohh, oli Valguse hooaeg, oli Pimeduse hooaeg, oli lootuse kevad, oli meeleheite talv, meie ees oli kõik, meie ees ei olnud midagi, olime kõik teel otse taevasse, olime kõik teel otse vastassuunas.*“ Laenatud sõnad pärinevad

Dickens, Charles (1997).

A Tale of Two Cities.
Signet Classics.

Charles Dickensilt, kelle 1859. aastal möödaniiku kohta kirjutatud lause jätkus mõttega, et kõik on tegelikult väga sarnane tema kaasajale.

Kui ajad ei muutu, siis kuidas eristub meie aeg? Ja kui ka inimesed ei muutu – sest me ikka veel naerame, vihostame, edvistame, kadestame, armastame, hülgame, allume ja orjastame – siis kas saab see põlvkond olla teistsugune? Me tahame süüa, juua ja magada, nagu ka eelmine. Kogeda ja tunda õnne nagu ka eelmine. Luua ja olla täidetud nagu ka sellest eelmine. Inimene ju ei muutu, sellepärast võimegi lugeda Senecat või Shakespeare'i või Stendahli ja ikka kirjutatuga haakuda, sest subjekt oleme ikka veel meie. Iga põlvkond võitleb omad lahingud ja kaotab samad illusioonid, sest inimestena õpime ajaloost vaid seda, et me sellest tegelikult midagi ei suuda õppida.

Kas siis ongi nii? Et hoolimata tervikust jääb üksik siiski samaks? Vaevalt küll. Inimene on põikpäine, sinna pole midagi parata, kuid kogutud teadmiste ja tarkuste hulk ju pidevalt kasvab. Seisame nii õelda eelmiste põlvkondade õlgadel, jõudes seeläbi kaugemale kui keegi varem; meie võimalused on suuremad kui kunagi arvati võimalikud olevat.

Kui mõtleme viimasele sajale aastale – kaks maailmasõda, tehnikaimed, arvutid, tuumapommid, Woolf, Hemingway, Freud, Einstein, kosmoserännud, lennukid, rulad, MTV, Stalin, Hitler, Mussolini, Lenin, Bush. Mitte ilmtingimata selles järjekorras. Kõike seda kaaludes näib, et meid seob saja aasta taguste inimestega vaid see, et ka meil on kaks silma, üks nina, suu ja veel mõned füüsilised sarnasused. Kuigi ka välist ei saa liiga palju usaldada, arvestades praegust madala kehakaalu hullust, plastilist kirurgiat ja kosmeetikatoodete imedemaailma.

Barbie & mudelauto

1980. aastatel sündisid Eestis uued põlvkonnad. Esimesed 5-10 aastat inimese elust on isiksuse kujunemisel väga olulised ja põlvkonna määrab tema aja sümbolitesüsteem. Kümneni alguses sündinud elasidki nõuka ajal, neil oli teine aabits kui meil, kümneni keskel sündinutel, kes harjusid lasteaias ära sellega, et kõigil on ühesugused kummikud ja mööbel. Siis korraga võeti vahtkummist mõmmid, tüdrukutele anti asemele barbid, poistele läikivad mudelautod ja kuna täiskasvanud hakkasid eesti krooni kasutama, saime meie pärisrahaga poodi mängida. Ja selleks ajaks oli sündinud juba kolmas põlvkond, kelle aabits oli klantslehtedega ja kes juba 11-aastaselt kasutasid internetti. Nii mõnedki vanemad vaatavad palju nooremaid ja ütlevad, et vaesekestel ei ole sugugi vedanud, sest kõik tuuakse neile hõbekandikul ette ning nad ei oska elu hinnata; mõned palju nooremad aga vaatavad vanemaid ja neil on kahju, et nad pidid sellises seotuses elama.

kaks maailmasõda,
tehnikaimed,
arvutid, tuumapommid,
Woolf, Hemingway, Freud,
Einstein,
kosmoserännud,
lennukid, rulad, MTV,
Stalin, Hitler, Mussolini,
Lenin, Bush

80-ndad 80-ndad
80-ndad 80-ndad
80-ndad 80-ndad
80-ndad 80-ndad
80-ndad 80-ndad
80-ndad 80-ndad

Meie, kaheksakümnendatel sündinud, ei pea ennast eelmistest targemaksegatulevastest intelligentsemaks. Teame väga hästi, et vanematel on õigus, kui nad ütlevad, et meil pole õrna aimugi, kuidas meil veab. Et me ei kujuta ettegi, kuidas enne asjad olid. Nüüd, kui on vabadus teha ja luua, kas peaksime sukelduma maksimalismi, kasutama võimalikult palju antud võimalusi? On terve planeeditäis inimesi, keda kohata, ja paiku, milles tegutseda. Kõlab kohati liigsuurelt, et võime teha ükskõik mida ükskõik kus. Kusagil on võimalik tegeleda väljavalitud alaga, reisimine ei ole enam probleemiks ja ka keeled on suus. On fakt, et alati on inimesi, kes tahavad ära-ära-ära ja on neid, kes tahavad paigale jääda ja tõesti midagi korda saata; paljud üliandekad noored ütlevad, et neil ei ole huvi mujale minna, kuni siin on kõik tehtud; nad tahavadki „eesti asja ajada“. Enam ei ole vabandusi enda mitterealiseerimiseks. Ei saa peituda rahapuuduse taha, sest abistavaid fonde on igale elualale. Ja ei ole ka ranget klassi-, kasti- või seisusesüsteemi, mis meid kinni hoiaks. Maailm on lahti - nagu naljakas auster. Väljakutse ongi just see, et enam ei vali me suunda kogu eluks – ei ole nii, et teed otsuse ära ja siis on tehtud. Kogu aeg tuleb valida: jään või lähen? Sest enam ei tähenda üks elu ühte eluala – me ei pea 30-aastaselt teadma, kelleks me saada tahame. See eristab meid kindlasti eelmisest põlvkonnast. Koole võib pooleli jätta suurema vabadusega ja töökohtadelt lahkuda täie rahuga. Aga me ei ole mitte multiandekad, vaid lihtsalt megasegaduses. Väike vabadusest tulenev vabadusetus või vabadusega seotud seotus. Praegu on aeg, kus ei saa lihtsalt küsida – mis on võimalik

– me ei pea 30-aastaselt teadma, kelleks me saada

või mida ma võiksin saada? Sest küsimus on – mida ma tahan? (Pikapeale võib antud küsimusse lisanduda ka vandumine). Küsimuste aeg.

Tihti kuuleb, et Eesti on maailma raputavaid sündmusi arvestades üks ohutumaid ja turvalisemaid kohti, kus elada, sest tsunamid, maavärinad, orkaanid, vulkaanipursked, üleujutused sellistes mastaapides ei saa puhtalt geograafilistel põhjustel siin olla. Ja terrorismi meil ka ei esine, sest kellelgi pole huvi oma lõhkeaineid meile raisata. Ja sõdu pole ja ilmselt niipea ei tule, sest ei jää me ju otseselt kellelegi ette. See ohutus ei kannusta elama, meil puuduvad pidevad meeldetuletused oma surelikkusest ja lükkame asju pidevalt edasi. Lükkame elamist edasi.

Viibisin hiljuti kellegi 20. sünnipäeval, kus toost kõlas umbes nii: „Ja siit tulevadki need parimad aastad! Sa võid teha ükskõik mida, võid ennast siniseks ja marraskile läbi kukkuda, ning saad selle andeks, sest oled ju alles nii noor. Siiani ei saanud sa midagi teha ega kusagile üritada jõuda, sest olid kõige jaoks liiga noor ja keegi ei võtnud sind tõsiselt ning kümne aasta pärast oled sa peaaegu kõige liiga vana. Nii et nüüd tuleb kolm pluss seitse aastat sellist jooksmist, ehitamist, rabelemist, et nende möödudes saaksid insuldiga haiglas hinge tõmmata ja inimeseks hakata. Terviseks!“

Mõni aeg tagasi õhkas keegi ühe 35-aastase kirjutaja luuletuse peale: „Oh, te olete ikka niiiii andekas!“ Kirjutaja vastas täie tõsidusega: „Andekas saab olla vaid alla 30-aastane inimene. Sealt edasi on see lihtsalt oskus või juhus.“ Nii et enese tõestamine ei toimu ainult karjääris, vaid ka loomingus. „Ühele inimesele antud enesekehtestusaeg ei ole lõputu – et kellekski saada, tuleb selleks saada kiiresti,“ kirjutab Linnar Priimägi.

Priimägi, Linnar (2004).
Kultuuriteooria konspekt [CD].
Tallinna Pedagoogikaülikool.

Kui eelkoolialised võtavad antidepressante, nagu väidab meedia ning algkoolilaste päevad kestavad kella 8 - 19, siis oleme meie viimane põlvkond, kes ei sure 27-aastaselt rabandusse. Aga et kahekümnendates kusagile jõuda, tuleb teismelisena päris palju eeltööd teha. Et siis kahekümnendates koolid

„igaks juhuks“ läbi käia (sest mõnekümne kardina taga on üks aken, milleni tuleb jõuda, et saaks selle avada ja hingata puhast õhku: põhikool on esimene ühine kardin, edaspidi on valikud; kinnitame tagalat, et täiusliku olukorra tekkides ei pärsiks meie edasiliikumist mõni vahele jäetud samm), et saavutada väljavalitud elualal oma maksimum, et ümbritseda end vajalike inimestega ja et mitte mingil juhul läbipõlemist välja näidata. Ja et ennast pidevalt unustama panna, et kõik, mis me saavutame, on lõpus ikkagi vaid hunnik mittemidagit, või heal juhul prahti. Elame kiiresti ja sureme kiiresti. Tegelikult jäävad meist maha ju lapsed, aga praegu näib, et vanemateks saamine ei ole üldsuse silmis vapper areng, vaid haletsusväärne juhtum.

MEEDIA

Vabandust väljanduse pärast, aga meie ajud on läbi tõmmatud. Ja mõttevõlgistamine on pidev. Jah, meil on meediakära, ajupesu, brändisõda, massipsühhoos, millest tuleb kas eemalduda või sellesse sukelduda, pinnale tõusta ja ujuda. Kui kunagi töötas maailm uju-või-upu põhimõttel, siis nüüdisaegne hoovus on uju-või-roni-veest-välja-sest-sa-oled-ees ehk „rada vabaks, mina tulen“ või „tropid eest“. Reklaamipausi ajal ilmneb meie tundetus vägivalda suhtes, kui kanaleid klõpsutades jätvad pesupehmemendi ning jalutud sõdurid meid ühtmoodi emotsioonituks. Elame vägivaldsel ajal, kuid see aeg on kusagil mujal.

Mis meid eristab, on internet – kättesaadav informatsioon ja pidev suhtlus üle igasuguste vahemaade. Iga uus põlvkond pidavat tahtma ja vajama revolutsiooni. Eelmist sajandit tehakse maha, unustatakse ja kustutatakse oma kultuurimälust. Eestis tundub see lihtsalt niivõrd vältimatu, et uuel sajandil uut asja tehakse, sest see tuleneb režiimivahetusest ja eelmisele ei saa midagi näkku visata, sest nende kitsad (loomis)tingimused

ei tulenenud neist endist, nii et lahutame end eelkäijatest viisakalt. Kuigi on tunda vana ja uut kultuuri, on praegu veel vara öelda, kas suures plaanis toimub hetkel järsk ümberorientatsioon, sotsiaalpsühholoogiline murrang või vaimurevolutsioon.

Mulle tundub, et meil lastakse olla. Et ei üritata maata teha kõike värsket ja teistsugust. Vanem põlvkond tervitab meid avalil ja see on kohati natukene õõvastav, sest kõigi reeglite järgi tuleks meid alla suruda. Nii või teisiti on paljud nõuandjad vanemad, aga me teame väga hästi, et ei saa teha seda, mis eelkäijad on meile ette kirjutanud. Tihti peale tuletatakse meelde: „Enne kui kritiseerid noort põlvkonda tuleta meelde, kes nad üles kasvatas.“ Me ei taha olla veel üks läbikumav koopia.

Rohkem kui 100 aastat tagasi ütles Robert Green Ingersoll, et enne ei saa olla tõelist suurmeeste põlvkonda kuni on olnud vabade naiste põlvkond. On see nüüd käes? Saja aasta pärast ei õigusta meie tegematajätmissi miski. Mõni aeg enne Ingersolli oli mõeldamatu, et naine on niiõelda vaba. Praegu tundub mõeldamatu, et ta ei ole. Lennukid naerdi ju ka alguses välja. Meil pole midagi kaotada. Nobeli kirjanduspreemia laureaat Pearl S. Buck märkis: „Noored ei tea piisavalt, et olla mõistlikud ja seega üritavad võimatut – ja saavutavad selle, põlvkond põlvkonna järel.“ Ka meie.

koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia

Ingersoll, Robert Green (1896).

How To Reform Mankind.
(Chapter V - Homes for All) -

http://www.infidels.org/library/historical/robert_ingersoll/how_to_reform_mankind.html

Buck, Pearl S (1973).

The Goddess Abides. Pocket.

Postimees nr 248 (4522) (26.10. 2005).
Jim Ashilevi armulugu teatruga.

**Me ei taha olla
neo-midagi või
post-midagi
või eel-midagi põlvkond**

Kui rääkida kirjutamisest, siis noorte kirjutajate põlvkonna kohta on hästi öelnud Jim Ashilevi: „*Ma ei taotle tingimata karmi teemakäsitlust või jõhkrat kirjandust lihtsalt sellepärast, et olla veel karmim ja jõhkram kui eelkäinud kirjanikud; et eestkätt sellega teiste seast välja paista ja eristuda. Või et tekitada oma põlvkonnast muljet, justkui oleks tegemist karmi põlvkonnaga. Nii palju kui ma oma põlvkonnakaaslasiga tean, on nad pigem ülitundlikud ja neurootilised. Uus siiras põlvkond kõlab palju paremini kui uus karm põlvkond.*“ (Postimees: 2005). Üks karmistajatest on ropendamine – ilma milleta on nii mõnigi tegelane ebausutav; me paneme emotsiooni nii elus kui kirjas ühte sõnasse ja liigume edasi. Oleme ausad ja loome ausaid tegelasi. Siirdume ja siirdame. Me ei vastanda end vihaselt eelnevate põlvkondadega. Me ei taha olla neo-midagi või post-midagi või eel-midagi põlvkond. Veritasistid, sidudes sõnu *veritas* ja veri. Sest enam ei saa olla leige, leige sülitatakse välja. Ja enam ei saa olla vesine, vesisele sülitatakse peale. Võime kirjutada kas kuumavereliselt või külmavereliselt, aga kindlasti verrega. Ja peame kirjutama ausalt, varjumata, peitmata, ennast ohukoldest eemaldamata. Tões ja tõeks ning kui see nõuab enda haavatavaks tegemist, siis teeme nii, et veri väljas. Tegelased ja juhtumised ei pea olema fiktsioon, sest päris inimestega juhtub päris suuri päris asju. Praegune kirjanduslik tekstimassiiv on suur, kuid selle kirjutamise ideeks ongi käesolev aeg – ei looda igavese kirjanduspärandi jaoks, vaid et kestvas hetkes aus ja vajalik olla. Muidugi ei ole kvantiteet olulisem kui kvaliteet, kuid kvaliteet ei tähenda ideaalset lõppviimistlust, mis ongi just see, mis vahel loomingust elu neelab, tehes ta suureks kunstiteoseks. *You win some, you lose some.*

You win some, you lose some.

Eelmisel aastal kirjutas Cliff oma avaldamata „Märguannetes“: „*Nii palju vett kui möödunud aastal/ pole Noa aegadest Maa peale voolanud./ On me vaimud nõnda kuivanud?// Nii laia lund kui möödunud aastal/ pole lapsepõlvetalvedelgi sadanud./ On mustad teod meid liiga määrinud?// Nii paljudest tulekahjustest kui möödunud aastal/ pole kedagi meist kunagi teavitatud./ Kas vajavad hinged soojendamist?// Nii palju laipu kui möödunud aastal/ pole loodus mu põlvkonnal varem näidanud./ Kas sigitame liiga usinalt?*“ Kirjanik Chuck Palahniuki sõnul ei tee Jumal muud kui jälgib meid ning tapab meid ära, kui muutume igavaks. Me ei tohi kunagi, iialgi olla igavad (Palahniuk 1999: 264). Inimestena on meie esimene käsk: Midagi peab juhtuma (Palahniuk 2005: 100). Me ei taha olla igavad. Ega nii kuivavaimulised, nii mustateolised, nii külmahingelised, et loodus peaks meid tõstma. Ei taha olla need, kelle peale on tulevik raisatud. Ei taha, et maailm peatuks meie apaatsusest. Ei taha jälgida, teha märkmeid ja õppida teiste vigadest, tahame võtta osa, olla selle sees ja keskel. Ei taha olla samad, ühtselt hallid, tahame olla mustad ja valged ja terrakotapunased ja türkiissinised ja õunarohelised ja kuld kollased. Ei taha kaduda jäljetult. Ei taha elada aastate ja aastakümnete pärast, ega ka läbi oma järglaste – tahame elada nüüd ja praegu ja igavesti, iseendina. Ei taha olla kõrvale kallutatud, lasta sellel abrakadabrasimsalabimil oma fookust nihutada särade ja sillerdustele; tahame näha läbi selle, selle taha, seda ja sinna, kus on tõde. Me ei taha vinguda vingumise pärast, ei taha halada, et oleks midagi teha, tahame ronida üle kõikidest oma muredest, draamadest, segajatest, segadustest, lugudest, eludest, edevustest ja kadedustest, et seista silmitsi hirmuäratava teadmatusega ja ka see ületada, et kuhugi jõuda. Ei taha olla täidetud võltsuse ja pinnapealsusega, tahame, et meie peades oleks ehe mõte. Ei taha, et meie kujutlusvõime oleks halvatud ümbritsevast, tahame olla

Cliff – avaldamata käsikiri

Palahniuk, Chuck (1999).
Invisible Monsters. W. W.
Norton & Company.

Palahniuk, Chuck (2005).
Haunted. Doubleday.

ohuks seiskuvale maailmale, et ta jälle tiirlema panna. Ei taha surra armideta. Ei taha kõike üle dramatiseerida või alatahtsustada. Ei taha lasta kõigel juhtuda ilma vastu võitlemata. Ei taha anda oma lastele elu, et siis neile ka meie oma elu anda, sest unustasime seda ise elada. Ja üleüldse! – ei taha elada nii, et pärast meid võib veeuputus tulla, tahame elada nii, et veeuputus võib tulla millal iganes ja me ei peaks hakkama kooris soolasilmselt lalisema: „Aga ma olen ju liiga noor, et surra...“ Sest me ei ole raisanud ja asjatult rabelenud. Sest me elamegi.

Ja kui siirus teeb mu naiivseks, siis olgu nii.

ROBOT
+
MANNEKEEN
+
AHV

MEEDIA

NSV
HIT
NSV
E

HÄNGIVAD
&

CHILLIVAD

“DAVAI”

“PAKAA”

kaks maailmasõda,
tehnikaimed,
arvutid, tuumapommid,
Woolf, Hemingway, Freud,
Einstein,
kosmoserännud,
lennukid, rulad, MTV,
Stalin, Hitler, Mussolini,
Lenin, Bush

? PROGRESS
PROGRESS
PROGRESS
PROGRESS
PROGRESS
PROGRESS
PROGRESS
PROGRESS

@

“TALLINFILM”

“tolkija Valeria
Villandi...
toimetaja
Luule Žavoronok...

isekus,
rahutus,
külmus,
nõudlikkus,
üksildus,
enesepõlgus

marginaliseeritud
NOOR

Barbie & mudelauto

koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia
koopia koopia koopia koopia

– me ei pea 30-aastaselt
teadma, kelleks me saada

80-ndad
80-ndad
80-ndad
80-ndad
80-ndad

Me ei taha olla
neo-midagi või
post-midagi
või eel-midagi põlvkond

You win some, you lose some.

80-ndad 80-ndad
80-ndad 80-ndad
80-ndad 80-ndad
80-ndad 80-ndad
80-ndad 80-ndad
80-ndad 80-ndad

Järgmises Värskes Rõhus:

Urmas Nimetu

Diana Leesalu

Viljo Kivisild

Mihkel Kaevats

ja mitmed teised

Ole loodussõbralik!
PUNKt.

www.v2rsker6hk.ee

9 771736 295008

